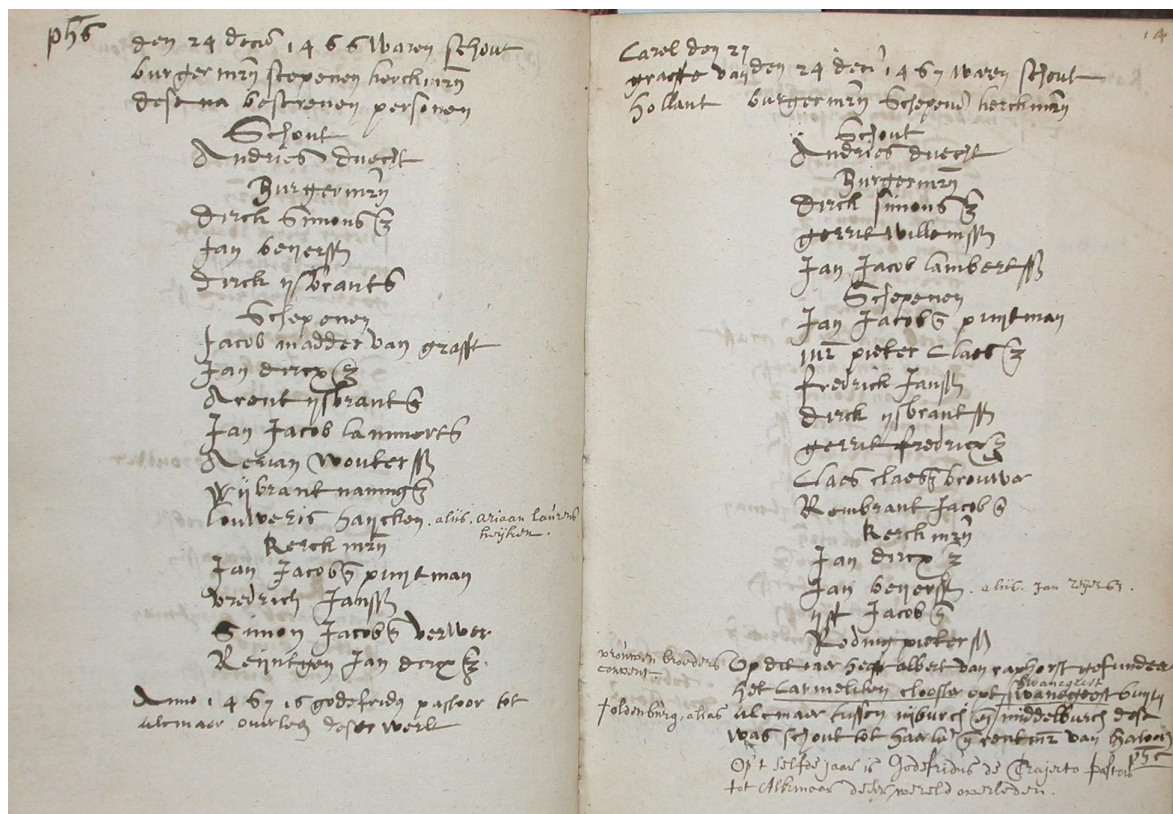

Kroniek van Wijkoper

‘Kroniek van Wijkoper’; regeringslijsten van Alkmaar, met aantekeningen van belangrijke gebeurtenissen door Jacob Dirxz Wijkoper (overleden 1599), voortgezet door diens zoon Jan Jacobsz Stoop en in de achttiende eeuw aangevuld door Simon Eikelenberg en Willem Jacob Domis. Regionaal Archief Alkmaar, inv.nr. 3 van de Collectie Aanwinsten.

N.B. Om de verschillende handschriften uit elkaar te houden is gewerkt met afkortingen. W= Jacob Dircksz. Wijkoper; W2= diens zoon Jan Jacobsz Stoop; E= Eikelenberg; D= Domis; O= onbekende auteur uit de 17de eeuw.

De jaarlijkse regeringslijsten zijn niet overgenomen.

Inleiding

Jacob Dircsz (ook wel geschreven als Dircxz) Wijnkoper was schepen van Alkmaar tussen 1558 en 1568 en vervolgens burgemeester van Alkmaar tussen 1570-1598. In laatstgenoemd jaar overleed hij. Het door hem begonnen boekje met regeringslijsten vanaf 1350, aangevuld met korte notities over belangrijke gebeurtenissen, werd na zijn dood voortgezet door zijn zoon Jan Jacobsz Stoop. De zoon was van 1600-1611 in Alkmaar schepen, van 1611-1618 lid van de vroedschap en in 1612 burgemeester, In 1618 werd hij uit de vroedschap ontslagen, als gevolg van de wetsverzetting op initiatief van prins Maurits. De pro-remonstrantse vroedschap werd toen vervangen door een vroedschap van contra-remonstrantse signatuur.

Het eigenlijke handschrift loopt van 1436 tot 1628 (de folio's 132-244). Het is later door de geschiedschrijver Simon Eikelenberg aangevuld met gegevens over de periode ervoor (vanaf 1412) en erna (tot 1700). Zijn aanvulling is dankzij een bijgevoegde inleiding te dateren op 1735. Eikelenberg schrijft dat het boekje bij toeval was ontdekt, toen het al in gebruik was als scheurpapier. De ontvanger Nicolaas Schagen had het gered en het later uitgeleend aan Eikelenberg. Deze vulde volgens eigen zeggen de ontbrekende gegevens aan met behulp van een ander afschrift van de kroniek, volgens Eikelenberg wellicht vervaardigd door Adriaan van Westphalen. Eikelenberg vertelt dat dit afschrift eindigde met een verklaring van notaris Hoogland in 1663 dat het een nauwkeurige kopie van het origineel was.

Het handschrift zou in de achttiende eeuw in bezit zijn geweest van de notaris en verzamelaar Jan Croll, om vervolgens vanaf 1782 in handen te komen van de Alkmaarse burgemeester Willem Jacob Domis. In 1809 werd het volgens Fasel door Pieter Rooze Kzn ten behoeve van de stad gekocht uit de boedel Van Vladeracken.

De verdere lotgevallen van het handschrift zijn onduidelijk. De eerste pagina bevat een stempel van het provinciaal bestuur van Noord-Holland en de aantekening in potlood dat de provincie het boekje in 1859 zou hebben aangekocht. Later is het weer eigendom geworden van het Alkmaarse gemeentearchief.

Het handschrift is behalve als bron voor de kennis van de namen van de plaatselijke bestuursleden, met name van waarde vanwege de vele bij de regeringslijsten opgenomen mededelingen over de Alkmaarse historie. De aantekeningen lopen over de periode 1412-1692. Ze geven een aardige inkijk in wat Alkmaarse regenten in de 16de eeuw en 17de eeuw de moeite van het noteren waard vonden. Er zijn duidelijk bestuurders aan het woord: er is veel aandacht voor politieke verwickelingen, zoals de Beeldenstorm in 1566, de inkwartiering van Spaanse troepen in 1571, het beleg van 1573 en de 'staatsgreep' van de schutterij in 1610. Werkzaamheden aan gebouwen, straten enz. worden vaak vermeld. Af en toe worden ook belangrijk geachte of opvallende gebeurtenissen op landelijk of internationaal terrein genoemd.

Literatuur:

C.W. Bruinvis, *Over Alkmaarsche Geschiedboeken en Geschiedschrijvers* (Alkmaar, 1892) 3.
W.A. Fasel, 'Alkmaar en zijn geschiedschrijvers tot aan het jaar 1800', *Alkmaars jaarboekje* (1969) 22-38.

[titelpagina in 18de-eeuws handschrift:]

Regeringslijsten van Alkmaar met geschiedkundige aantekeningen bij verscheidene jaren tot het jaar 1598 geschreven door Jacob Dirckzs. burgemeester van alkmaar, vervolgd door zijnen zoon Jan Jacobsz. Stoop schepen dezer stad, en later nog aangevuld door den bekende geschiedschrijver van Alkmaar S. Eikelenberg en W. J. Domis, tot het jaar 1788.

[in potlood, modern handschrift:]

Prov. jv. 1859 aangekocht.

[99v]

[E:]

Berigt aan den lezer.

Lezer

Dit boekje, onder schuerpapier geraakt, is, voor eenige jaren daar uit geredt door wijlen den heer Nicolaas Schagen, ontvanger, in wiens handen het dan gekomen is; en mij geleendt. Sedert is 't wel bewaard bij zijnen broeder den burgermeester Joan Schagen, en door zijn overlijden is 't in eygendom gekomen van den Heer Pieter Schagen, secretaris, allen tot Alkmaar. Het behelst een lijst van de namen der schouten, burgermeesteren, schepenen en kerkmeesteren van gemelde stadt, die in 't bewindt hebben geweest sedert het jaar 1350 tot 1610. En in het kort ook veele geschiedenissen in dien tijdt gebeurd. Toen ik het de eerstemaal door blade, ontdekte ik, op jaar 1489, dat den voornaamste schrijver een Wijnkooper was geweest, en

100 [nummering in later tijd met potlood aangebracht]

en den 10 january 1711. zijn mij ter hand gekomen afschriften van een gedeelte der geschiedenissen in dit boekje gemeldt, welke zoo ik agte, gedaan waren door wijlen Adriaan Westphalen; en aan 't eynde derzelven een verklaring, in dezer voegen:

Naer gedane collatie es deze voorss. geextraheerde aen teykenen bij de burgermeester Jacob Dirxssen Wijnkooper bij hem selfs *geschreven* bij mij notaris *publycq* in Alcmair residerende bevonden te accordeeren opten sesten october XVIe drieensestig was ondertekend Frans Hooglant notaris *publycq* 1663.

Den titel van't afgeschrevene zegt dat de aantekeningen gedaan waren bij Jacob Dirkssen Wijnkooper burgermeester van Alkmaer, tot het jaar 1598 toe, en vervolgt bij zijnen zoon Jan Jacobsen Stoop, zulx

[100 v]

zulx men niet behoeft te twijfelen of Jacob Dirxs Wijnkoopers, is de voornaamste schrijver van dit boekje geweest. Deze was burgemeester in de jaren 1569-1570, sedert meermalen en laatst in de jaren 1596 en 1597. Zijn zoon Jan Jacobssen Stoop, die doe, 1597 de pen opgenomen heeft, was in 't jaar 1600, 1605, 1606, 1608 en 1610, schepen. Invoegen den vader en den zoon, als oog en oorgetuygen, van 't

grootste deel der aangetekende dingen, behooren aangemerkt te worden. Na hun ophouden zijn andere pennen in 't werk getreden, en ik zelf, heb het boekje voor en achter, met schoon papier laten vullen, en de zaken die verlooren waren, zoo ver ik konde, uit egte stukke, rugwaard gevuldt en hersteldt tegen

101

tegenwoordig is het, door de beleefdheid van den eygenaar de heer Pieter Schagen, secretaris dezer stede, onder mij berustende, op beding, dat de langstlevende van ons beyden, het in eygendom zal hebben en behouden.

Aldus gedaan binnen Alkmaar den 29^{en} van oogstmaand 1735. S. Eikelenberg.

[101v leeg blad]

102

[D:]

Berigt.

De ondergeschrevene W. J Domis heeft, dit boekje in eigendom bekomen hebbende [het zelve] om derzelver waarde op verscheiden plaatzen nade [beste] berigten verbeterd, verandert; en er een lijst bij gevoegt vande vroedschappen beginnende met den jare 1500 tot den tegenwoordige tijd, en vervolgens. Actum Alkmaar den 28 october 1782. Willem Jacob Domis.

[102v-119v geen aantekeningen]

120

[1412]

[E:]

De geregte *bovenstaende* heeft de schutterij, sterk zijnde 60 mannen, afgenomen den dobbel schole wijntappe, quackelbort en clootbane, en haar daar voor gegeven de wage, van welke wage, ofte inkomste, van dien, elk schutter genoten heeft een *guldens* s'jaars, de reste is gegaan tot profijt van het gild, mits conditie, dat daar voor een yder schuttebroer, als men de papegay schoot, soude aan hebben een schuttersrok, ende een caproen volmaakt, ende zouden geschieden alle

[120v]

[1413]

jaren; daar benefens verleendt hij de schutterije te doen bewaren het quaackbordt drie dagen in de paasmerkt, en drie dagen in *Sint* Bartelmus merckt, en in *Sint* Mathijs merkt, daar van moest het quaakelbort weder gesloten staan tot paasmerkt.

[121-122 geen aantekeningen]

[122v]

[E:]

1417 is de partije van Hoeks en Cabeljaus wederom opgeresen.

[123-126v geen aantekeningen]

127

[1426]

[E]

1426 is Haarlem belegerd geweest van Vrouw Jacoba hartoginne van Hollant. Vrouw Jacoba een slag gehad bij Alphen tegen hartog Philips, alwaar zij de victorie kreeg.

[127v]

[1427]

[D:]

Op dit jaar hebben de Hussiten in haar oproer tot een capitein genomen Zijsen met een oog, door wiens beleid sij overal victorie hadden, het ander oog verloor hij mede in den strijd, evenwel trok hij altijd mede vooraf blind in 't veld, en so wanneer hij hoorde dat de vijand tegen hem in 't veld stond, so vroeg hij om de slagorde van den vijand, en daar op gebood hij sijn heir dit of dat te doen, en sijn hoop bedroog hem nimmer, altijd had hij victorie. Sij meende dat het een engel was gesonden van den Hemel: Op sijn doodbedde liet hij al de voornaamste tot hem komen, en beval dat so hij stierf men hem villen moest, en sijn huid over een trommel spannen tot een parckement, en dat so sijn vijanden dien trommel hoorden, voor haar souden vlugten. Hij stierf, en sij volbragten sijn bevel en het geschieden, so als hij voorsegt had.

[fol. 128 geen aantekeningen]

[fol 128v]

[1629]

[handschrift E:]

Op dit jaar is het mirakel geschied van 't Heijlig bloedt op den eersten dag van Maij, in heer Volkerts eerste Misse, heer Jacob van Schoorl pastoor was zijn wijzer en ductor, heer Volpaard pastoor te Alkmaar.

[129 en 129v geen aantekeningen]

130

[1432]

[D:]

Op dit jaar is vrouwe Jacoba gecontracteert met har neve Philips als dat hij hare momber zoude sijn, en stelle haar na enige tijd weder in aler haar heerlijkheden, mits dat zij ongehuwd zoude blijven. Dog door haar moeders raad ende door het uitvoeren van haar dienstknegt heeft ontmoet Heer Frank van Borsselen, die doen stadhouder van Holland was, dog nooit enige vriendschap hadde genoten, maar altijd partijen waren geweest; heeft vrouw Jacoba met gelt geasesteert, waardoor vrouw Jacoba in genegentheid ontfonkt is tot Frank van Borsselen, en zijn in t hete getrouwt. Philips dit verstaende heeft Frank van Borsselen in praesentie van de Hertoginne gevangen laten nemen, en vast laten zetten op den tuin te Replemond in Vlaanderen, dog de vrouwe dit niet konnende verdragen, heeft door middel des Graven van Meurs haren man uut de gevangenis gekregen en op het toecomende jaar heeft de vrouw het land geregeert op conditien.

[130v]

[1433]

[E:]

Vrouwe Jacoba gravinne van Holland, resigneert het land van Hollandt op Hartog Philips van Bourgonje haren neve, mits dat zij tot een egte man hebben Heer Frank van Borselen.

[131 en 131v geen aantekeningen]

132

[1436]

[W:]

Op dit jaer is die graefinne vrou Jacoba gestorven en is begraeven in *den Hage*, als sij 't landt xix jaren geregeert hadde in tribulati *ende* verdriet. [vervolg D:] en werd met grote statie en triumph op het Hof in ene schone tombe bij Hertog Aelbrecht haar oude vader gelegt.

133

[1438]

[W:]

een achelen terru gout op dit jaer een nobel

[D:]

Op dit jaer 1438 hebben de Hollanders een zeegevegt gehad tegen de Oosterlingen waarbij de victorie seer desers wierd bevogten, en veel prysen bij haar wierden opgebracht meerder bedragende als de schade in voorleden tijden geleden.

[W:]

Op dit jaer hebben die broeders van *den* derde regel Francissi haer oorde wesende regeliere haer oorde tot Heyloe buyten Alcaer agenomen [O:] en is het clooster *anno* 15 weder gedestruerd tot de grond toe.

[O:]

Op dit jaer gou een achlen tarru een nobel.

[133v geen aantekeningen]]

134

[1440]

[D:]

Op dit jaer 1440 is te Haarlem uitgevonden de drukkonst door Lourens Coster dewelke met zijn schoonzoon Thomas Pietersen het eerste boek gedrukt heeft, genaamt de Spiegel onser Zaligheid.

[134v]

[1441]

[D:]

Op dit jaer op St Dionisiusdag werd er een dagvaard gehouden tot Coppenhagen en daar werd een bestand gemaakt 12 jaren duurende tusschen de Hollanders ende de Oostersche steden voors. en in de zelve dagvaard werd ook pays gemaakt tussen die van Pruissen, den koning van Denemarken en de Hollanders.

[W:]

Op dit jaer is gestorven heer Wolphert Schult van Gorcum pastoor van Alcaer, *ende* is in sijn plaetse gecomen meester Jan Parsijn van Schiedam.

[135v]

[1443]

[W:]

Den 27 may *anno* 43 is accoort gemaect tussen die stede van Alcaer *ende* dorp van Bergen beroerende die quaachelbrugger sluis met den *onkosten* van dien.

[D: verduidelijking van het woord '*onkosten*' in de onderste regel: onkosten]

136

[1444]

Op dit jaer is wederom opgeresen die pertye van Hoecx ende Cabbelaus, en is een groot rumoer geweest binnen Haarlem.

[136v]

[1445]

[W:]

Dit jaar worden die van Alcmaer toegelaten haer poorten weder te hangen [ingevoegd door O: en de stede wat te vestigen tot wederseggen] onvermindert die sentencie bij hartooch *Philips* gegeven tegen die van Alcmaer den 8^e july.

[O:]

dit selve jaar was oproer binnen Leyden.

137

[1446]

[handschrift D:]

Op dit zelfde jaar is Godewijn de Praesident van Hollandt onthoofd uit oorszaak dat de zelve Godewijn de Wilde uit nijdigheid opte castelerij van Medenblick was geset, 't welk alles na onderzoek van saken zo is gebleken, volgens zijn eigen confessie.

Op dit selve jaar is er ook een tempeest van wind, hagel, regen en sneeuw in dese landen van Holland, Zeeland, Vriesland en Braband en andere landen geweest, zo dat vele kerken, sloten, huizen, bomen en vrugten zijn beschadigt.

De grote toorn van de kerk tot Zutphen viel neder, waaronder 10 menschen zijn dood gebleven.

[W:]

Op dit jaer is den ordonancie van den seventuych gemaect.

[137v]

[1447]

[D:]

Op dit jaar geschieden er een rebellie van de Waterlanders tegen de Staten van Holland wegens de taxatie die zij zeiden al te zwaar te zijn nu zij de grote lasten van den oorlog, dog zijn er enige van in Den Haag gebragt door magt van volk, zij enige tijd gevangen geweest zijnde hebbende voornoemde taxatie gewillig aangenomen, en hebben daarboven zo veel gegeven dat men bij de Raatcamer nog een Raatcamer heeft laten maken, en moesten in de processie, die doen in Den Haag was met linnen klederen gaan voor het het cruys.

Daar word van een Janszoon Sijmons gezeid, dat het op de tijd van de processie zeer sterk regende, maar op de gevangenen, die in linnen gongen, en viel geen regen neder.

[W:]

Op t jaer van 1447 is t clooster van den Minebroeders binnen Alcmaer gefundeert opten 12 februarij op den plaetsse genaemt t heijlich velt overmits dat daer 7 priesters bij mencander eerlicken woonen. [vervolg O:] Ende is t selfder convent wederom tot de grond geruineerd anno 1574.

139

[1450]

[W:]

Op dit jaer is overdracht geschiet tussen den rijcdoom ende die vroetschap dat sij sullen nomineren xxxi personen om te regeren, [vervolg handschrift O:] ende is geapprobeerd bij dien Hertog. Op den selven tijd is verworven confirmatie op de markt op St. Bartholomeus tegen die van Hoorn met sententie geconfirmeert.

[139v]

[1451]

Op dit jaer hebben die van Alcmaer consent verworven haer poorten te mogen maken ende die dueren daer inne te hangen ende te sluyten.

141

[W:]

Op die jaer in april sterft Claes van Toernburch ende is begraven tot den reguliers in t clooster tot Heijloo.

[141v]

[W:]

Op dit jaer heeft die stadt die schou verworven vanden Rekerdijck [ingevoegd door O: beginnende van Heijlemans] tot Coedijcker sluys.

142

[D:]

Op dit jaar worden de eerste proven gegeven tot Ceulen aan ene genaemt Gerrit Jansz ipso die Laurentii.

[W:]

Dit jaer worden den 1^e proven gegeven tot Coelen, an een genaemt Gerrit Janss [voortgezet door O:] ipso die Laurentii.

[143v]

[1458]

[W:]

datum Narcissoi turris sibi corrint alcmarienses

[W:]

Op dit jaer worden den eerste steen geleyt van *den* toren van Alcmaer kercke op den octave assumptionis Marie [voortgezet door O:] is wederom gevallen in october 1568, [handschrift D:] aliis 1468

[1460]

[W:]

Op dit jaer *den* 15 juny wort Jan Gerrits die proven tot coelen [D: Ceulen] gegunt

[146v]

[1464]

Op dit jaer sterft Jacob Dwang schout van Alcmaer sittende an zijn tafel. [vervolg door O: ende soo den aucteur uyt sijn schrijven op de libreye seyt in sijn boeken, dat hij meend uyt sekere oorsake, dat hij vergeven was.

[W:]

Dit jaer coft men een achgelen torru voor: vijff groot.

[147v]

[1466]

[W:]

Anno 1467 is Godefridus pastoor tot Alcmaer overleden deser werlt

148

[1467]

[O:]

vrouwen broeders convent.

[W:]

Op dit jaer heeft Albert van Raphorst gefundeert het carmeliten clooster opt Swanegeest buyten Alcmaer tussen Nijburch ende [tussengevoegd door O: Oldenburg, alias] Middelburch, dese was schout tot Haerlem ende rentmeester van Harlem.

[O:]

Op 't selfde jaer is Godefridus de Trajecto pastors tot Alkmaar deser wereld overleden.

[148v]

[1468]

[W:]

Op dit jaer [ingevoegd door O: in de maand october] is gevallen die vermaerde toren van [ingevoegd: St. Laurenskerk] van Alcmaer kercke in den maent octobris (waer onder twe oude bagijnnen doot bleven wesende int oude bagijnhoff) [D: nu het tugthuis] [voortgezet door O:] die gefondeerd was a.^o 1458.

149

[1469]

[W:]

Op dit jaer is geleyt het fundament van de kerck van Alcmaer ende die twe oude kerke [tussengevoegd door O: die op 't kerkhof stonden], worden afgebroken mettertijt 1470

[149v]

[1470]

[W:]

Op dit jaer is Edewaert den iii^e van dier namen uut sijn rijck van Engelant verstoken ende gevlucht met viii^c mannen met ii schepen ende is gecomen in Texel ende voort tot Alcmaer, alwaer hij seer heerlicke omfangen worde van den [ingevoegd door O: stadhouder, of] president die hem met alle sijn staet cleden, want hij geen gelt noch enyge nootsaekelicke dingen en hadde ende is geconvoyeert in den Hage soe 't boecxken op die liberi seyt.

[150v]

[1472]

[W:]

Anno 73 heeft [is] het capittel van den Minrebroers tot Alcmaer gehouden.

151

[1473]

[W:]

Op dit jair quam voerdaechs na Adelberti meester Reyer op die proven tot Cuelen.

[152v]

[1476]

[W:]

Op dit jaer sterft Pieter Pietersz. bailiu van *den* Nyburch burger tot Alcmaer

153

[1477]

[W:]

Op dit jaer bleeft hertooch Carel voor Nanci

[153v]

[1479]

[D:] Op dit jaar is de Spaansche inquisitie begonnen.

[W:]

Pieter Pinck licentiaet in 't geestelicke recht doen ter tijt olderman binnen Louwert [in marge in handschrift O: Leeuwaarden], geboren van Alcmaer worde doot geslagen vanden Vriesse in 't overval van Lieuwerden.

[154r]

[1479]

[W:]

Op dit jaer wasser een groot rumoer binnen [...onleesbaar]

155

[1481]

[W:]

Omtrent deze tijt Dort *ende* Leyden ingenomen

[155v]

[1482]

[W:]

Op dit iaer is gefondeert het witte bagijnhoff [ingevoegd door O: met den toorn] op de Nieuwesloot bij den bagijnnen van Horen [aangevuld door O: ende waren van adel ofte rijke patricier dogters] in tijden Hoorn belegen was.

[O:]

Op dit jaar 1482 den 20 july is Hoorn de stad ingenomen aldus. Willem van Naaltwijk heeft in den morgenstond Hoorn ingenomen met xxx gesellen, en heeft Harmen Velaar schout der selver stede verdreven, met de rijkste en treffelijkste van de stad, ende terstond daar den schout met eenige van Alkmaar gereetschap makende om de stad te bestormen, is met alle de sijne van Willem van Naaldwijk geslagen, waar dan de stadhouder met die van Alkmaar de stad Hoorn beleijd hebben met ii duysent en bij v^c knekten; en hebben op den St. Madelenen dag de stad stormender hand #

fol. 156

[1483]

ingenomen ende de crijgsluyden door de victorie hebben haar seer wredelijk aangesteld, doodslaande vangende en beroovende den burgeren: en sijn ook twee priesters boven van de kerk nedergeworpen. Daar is een burger geweest genaamd Lambert die aan het welfsel van de kerk geklommen is en van daar genomen het Alkmaar vaandel, dat daar over 50 jaar gehangen hadde, en heeft het vaandel tot Alkmaar gebragt, waardoor hij van de borgemeesters stadsboode is gemaakt, en out geworden sijnde is hem de proven in het gasthuys gegeven.

[D:]

Anno 1483 den 10 november des avonds ten 10 uren is geboren Marthen Lutherus tot Eisleben in 't graafschap Mausfeld aan den Haarts of Blockeberg: sijn vader was Hans Luther en moeder Margareta een bergwerker, is gestorven den 18 february 1546 in 't 63ste jaar zijns ouderdoms. Den 29ste werd het lijk in de hooftkerk te St. Andries toegeweid.

[157v]

[1485]

[W:]

Up dit iaer is die Minrebroeders kerke van Alcmaer gewijt.

[158v]

[1488]

[W:]

Sinte Panraeskerck staende op die Veronergeest is op dit iaer een parochikerk geworden.

[ongenummerd, volgt op 157v]

[1489]

[in 17de-eeuws handschrift:]

Item Albert IJff Branckz. van Egmont op Zee is mijne schuldich een vierendel comenij van iii gulden, gehaelt den 8en october anno LXVII bij Doeff

159

[1491]

[W:]

Op desen tijt sijn die [van Schagen met de] omleggende dorpen bij Alcmaer op smaendachs 6 mej Alcmaer, na beloecken paeschen gecomen om Claes Corff generale rentemeester doot te smijten ende hem niet thuijs vindende hebben sij sijn huys

[159v]

huysse van binnen al in stucken gesmeten al dat daer was, hadden Claes Corff huys geweest sij souden hem geslagen hebben, niet te min sloegen sijn dienaer doot, het was een hel onsint volk ende heel desparaet ende mistrostich doer den grote schattinge dije sij opbrenghen mosten, ende oock versochte heer Jan van Egmont [in marge: stadhouder van Holland] om ruyterghelt van haer te hebben. Een weynich hier na was een grote oploop binnen Alcmaer, ende was altesamen een vergadert volck scamele gesellen die niet en hadden te verliessen ende waren in grote menichten vergadert ende gingen sitten in de luyder huysse en mosten haer te eten ende te drincken geven ende dit volcke worder alle dagen meerder want sij al heel verarmt waren ende niet en wonnen maar sij sijn met goeder onderwijsinge ter neder soo dat sij al meest uut den stede trocken daer na quam den stadhouder van Hollant omtrent Alcmaer om den rebellen te straffen dan het was hem afgeraden door nuchter redenen ende is terugge getrocken. Die breeder hij van begeert te weten die leest die cronijcke van Hollant

160

[1492]

[W:]

Op dese tijt is het casenbrootspel opgestaen duer den dieren tijt welcke een oorsaeck was van veel quates binnen Alcmaer daer

[160v]

over die 3° personen vergaderde van vollers ende wevers genaemt casen broots etc. Daer na is graeff Jan van Ecgmont gecomen met volck van wapenen naer Alcaer om sommige rebelle te vangen ende te straffen, maer den casenbroots hebben hem verwacht om hem tegen te staen.

Op ten selver tijt ende jaer wert op dat cruyswerck binnen Alcaer tussen schout Willem van Poel(~~geest~~)lenburch ende drie van de principalen van de casebroots genaemt Frans Joncker, Roel Jansz, Jan Huijghensz, seer dapperlicken gevochten, doch sijn dye drie ten laesten gevangen ende worden omthoofft ende op raden gestelt ende hebben den casenbroots mede ingenomen Nijburch met Middelburch met hulp van enyge burgers die sijn daer toe bedwonge om hulp te doen.

In de grote cronyck van Hollant suldi dit perfect vinden met den slach van Hemskercketc.

[O:]

Den hertog van Saxon is binnen Haarlem gekomen en hebben die van Alcaer haar banieren binnen Haarlem moeten brengen.

[163v]

[1498]

[O:]

Claes Corf, heeft *anno* 1498 de wage van Alcaer in den jare XCII. aan den *Majesteyt* gekomen bij den commotie van 't casenbrood, daar te voren toebehorende den schutters aldaer, gepagt vanden commissarisen van *Philips* eertshertoge van Oostenrijk, waardig wesende 87 ponden en 1 s. van xl grooten 't pond jaarlyx, en den thol aldaer aan ons genomen die nu niet meer in pagte is dan 30 des selver ponden 's jaers, den tijt van XX jaren lang om 70 ponden jaarlyx den 1^{en} *decembris* '98 ingaande, des soude hij lenen 1000 ponden en korten alle jaren L. gulden. Dit uyt heer J.W. Adriaans boek van de handvesten 29 *octobris* 1598.

164

[1499]

[W:]

Sonnendach na mey heeft het capittel van *de* Minnebroeders binnen Alcaer geweest.

[164v]

[D:]

Den 24^{en} *decembris* 1500 Op dit jaar 1500 is tot Gent geboren, Keyser Carel de 5de en was [stierf] de laatste Graaf van Holland.

[W:]

Op dit iaer is *meester* Andries van Oudorp buyten Alcmaer, dokter in den medicinen, **en** was *medicy* vanden paus Alexander VI, met een caes *vergeven*.

165

[1503]

[W:]

Op dit iaer is Johannes Herenberch pastoor *van* Alcmaer gestorven.

[D:]

In dit jaar verbrande de stad Harderwijk.

167

[1505]

[W:]

obiit *Philips* grave van Hollant in den 26 *septembris*.

[W:]

Op dit iaer is gefundeert het Clarissenclooster t' Alcmaer anno *ende* is weder gedemolieert tot den gront in julio 1572 en eensdeels *verdolven* in de stads gragt.

[167v]

[1505]

[W:]

Op dit iaer is Claes Corf borger van Alcmaer *rentmeester* vanden grave *van* Hollant en van Egmont van den Abdije gestorven. [in marge:] **Datum connerletur dolor eius in caput eius, et muertinu ipsius unquitas ux destoner**

[O:]

Sijn stam was About, uyt Westfriesland out adel en seer rijk.

168

[O:]

Den 24 *decembris* 1507 anno 1507 pagte Jan Gerrits wederom drie jaren lang 's jaers om 187 gulden 't schoutambagt van Alkmaar.

[168v]

[1508]

[W:]

Op dit jaer is die partije geweest binnen Alcmaer om die pastorie, want enen *meester* Jacob Schuytgen, pastoor van Alcmaer,

169

een vernuftich gheest, trou voor die borgers, dickmael selffs comende in den vierschare *ende* hielde die burgers haer woort als advocaet. Om dese Schuytgen te vangen is den procureur fiscael op stadthuys gecomen, wel gewapent met volck *ende* heeft gevangen genomen eenen genaemt *meester* Adriaen Sel, menende dat sij *meester* Jacob Schuijtgen hadden, waerover het volck rumoerich worden *ende* sy hebben niet toelaten willen dat *meester* Jacob Schuytgen met haer souden gaen. #

[in marge in handschrift O:]

Waerover die van Alkmaar van 't Hof in ongenade gecomen sijn, en soude te vier of te swaart overgegeven hebben, hadden die van Delft die met Alkmaar broeders waren, met andere daar niet voor geweest en dat afgelopen.

[W:]

Item in 't selffden jaer in martio worden die oude kerck genaempt die Schuijt verbrant met twe organen maer het nieuwe werck is staende gebleven.

[W:]

Anno voors. op H. Gallendach isser een groot watervloet geweest over Hollandt, Seelant *ende* Vrieselant *ende* Utrecht want den dijcken overalle ingebroecken waren.

[O:]

Anno 1509 27^e septembris tussen Crabbedam en *Sinte* Maarten de dijk innegebroken en werde op Oudorper geest schelvis gevangen, in de Schermeer cabeljauw *ende* nog gingen de beesten tot de knie toe in 't gras.

[169v]

[1509]

[D:]

In dit jaar was er te Constantinopelen een aardbeving, die 17 dagen duurde.

[W:]

Op dit jaa[r] worden het Clarissenclooster gewijt *ende* die clarissen van der Goude worden daerin gebracht.

170

[1510]

[W:]

Op dit jaer is verworven recht *van* 't octroi van den exuwe.

171

[1512]

[W:]

Anno 1512 wasser een sulcken starcken wint 9 weken lang dat den **soute zee ... rees**.

172

[1514]

[O:]

1514 heeft Gregorius, hertog van Saxen, op den tweeden augusti den Dam in Westvriesland stormenderhand ingenomen en geweldiglijk *overvallen* ende alle manspersonen geslagen en doorsteken, 't welk seer deerlijk om te sien was, want de dooden bij hopen op de straten lagen, en die dag voort geplunderd.

[172v]

[1515]

[W:]

Op dit jaer heeft die heer van Schagen het schoutambacht van Alcmaer gepacht, *ende* sette up in sijn plaetsse Aeriaen Dircxz., diewelcke sijn eerste rechtdach sat den 29 july

[O:]

en is Pieter Claasz. in sijn plaats burgemeester geset.

[173v]

[1517]

[W:]

Dit gerechte is ghebleven tot den xx martij en Jan van Nesse schout geworden in maart.

174

[1517]

[W:]

Op dit voorszeyde jaer 1517 is Alcmaer van den Gelderssen [tussengevoegd in handschrift O: en Friessen] ingenomen des nachts tussen Johannes ende **sebini** ende sijn daer in gebleven ses **øff** seven dagen ende sijn op den dach van visitationis Marie weder van daer getrocken met groten rove, want sij den luyden dapperlick geplundert hadden ende stakent het Ryssevoort aen brant ende passeerden nae 't huys Ter Hart, hetwelcke sij innamen ende voorts door die veenen ende sijn gecomen voor Asperen dat sij overvielen stormerderhant ende vermoorden **wel L** menschen, ia die schoelkinderen die bij den organo gevluht waren daer van 't bloet noch lang tot den memorie (van sulselcken duelen daet) anden muyr bleeff staen.

[W:]

Op dit jaer begonst doctor Martynus Luter, wesende eenen broeder van den Augusstine oorden jegens het affelaet gepritdickt ende gescreven.

[174v]

[1518]

[W:]

Die vroetschap heeft op dit jaer verworven ende gecoft voor xii jaren te hebben een vroetschap van xvii personen.

176

[1521]

[W:]

Die here van Scagen heeft het schoutambacht van Alcmaar in gehat maar en mocht geen subsetuyt hebben buyten consent van den camer van rekeninge en den vroetschap van Alcmaer, daeromme sadt die heere van Scagen selfs recht den 13 augusti en Allert van Rietwijck sijn talman. Den viii octobris sat Pieter van Egmond sijn eerste regtdag als substituyt van de heer van Schagen.

[176v]

[1522]

[W:]

Anno 1521 sadt den here van Scagen selve recht den 23 augusti ende Albert van Riedtwijck was sijn talman. Hij en mocht geen subsetuyt hebben.

177

[1523]

[O:]

De nieuwe vaart met de bruggen op de Fronergeest, streckende van Jan Boys af tot de slooten die men na *St. Pancras* vaart, is gemaakt *anno* 1523 en heeft gecost ontrent 356 *gulden* 12 *stuivers*. Men sal 't vinden in de thesauriersrekening *anno* 1524. Maar is daarna weder veel kosten aangeleijt, soo van diepen en anders, maar van de wijdte en heb ik niet konnen vinden.

[177v]

[1524]

[W:]

In dit jaer op den iii july sadt Willem Jansz. sijn eerste rechte als schout van Alkmaar. In 't selven jaer is gemaect deij vaert bij Verona brugge gemaect *anno* 27.

178

[W:]

Die nieuwe vaert bij *St. Bancaesbrugge* bij den Veronengheest *ende* heeft gecost 356=’=.

[1525]

[O:]

In dit jaar werden een geexecuteerd binnen Alkmaar met den swaarde, genaamt Willem Hendrix van Uytregt, omdat hij met den Geldersen *anno* 17 't Alkmaar geweest hadden. *Anno* 1525 op *St. Mathijsdag* werden de stad Pavije belegerd van den koning van Vrankrijk, is den keijserlijken majesteit Carolus Quintus met groot volk van wapenen gekomen en heeft de stad met geweld ontset, soodat daar een groote slag geschiede en is den koning van Vrankrijk in den selfden slag gevankelijk genomen. Dit was de jaardag als Carolus gebooren wert.

179

[1527]

[W:]

Op dit jaer is bij heer Gerrit van Assendelf die slaper by Petten besteedt, [voortgezet in handschrift O:] en was aangenomen bij de Zeelanders, maar wederom uijtgescheijden, en is wederom de nova besteet. Coning Philip is geboren *anno* 1527 in maj den 12 dag.

[fol. 179v]

[1528]

[O:]

Des sondaags na Paaschen heeft men begost Alkmaar vast te maken en Hoog-Toornburg doorgegraven [vervolg in handschrift Eikelenberg:] en waren tresoriers van 't vastmaken der stede oude [***] Reijer Boonkoper, mr. IJsbrant Pieters en fabriekmeesters Dirk Jacobs, Philip Ronxz.

[D:]

Den 24 April van dit jaar is de eerste steen gelegd aande oude Vriesche Poort tot Alkmaar.

[W:]

Op dit jaer is verworven dat men den stadt van Alcmaer vast soude maecken *ende* datmen op hondert roede na an den stadt niet en sal mogen timmeren of bomen setten.

[O:]

Anno 1528 [bedoeld zal zijn 1428] gaf hertog Philips een sware sententie tegens die van Alkmaar, uijt oorsake dat sij dikwils tegens hem gerebelleerd hadden, ende joncker Willem van Brederode geassisteerd hadden.

180

[1529]

[W:]

Op dit jaer hebben die van Alcmaer met die van Amsterdam accoort gemaect vanden duervaart *ende* onderhoud vanden Knollendammer sluijs.

[fol.180v]

[1530]

[W:]

Die vroetschap van Alcmaer groot wesende xxxi personen int getal, daer na tot xl personen op xvi, *ende* is ten laesten geaccordeert op xxiiii personen.

[181v]

[1532]

[D:]

In dit jaar is geboren Coningin Elisabeth.

[W:]

Dit jaer heeft Carolus 5^{tus} het octroy van den exuwe geconfirmeert.

182

[1533]

[W:]

Op dit jaer is die verstoelinge geschiet op 't lant van Overdie. Eodem anno sijn bij Jan Jansz. bailiu ende Willem Jansz. schout van Alcmaer die palen gesteken om *den* Aftermeer te bedijcken.

Capitel gehouden binnen Alcmaer van den Minrebroers ipse die nativitatis Marie.

[O:]

Anno 1533 is opgeresen de secte der wederdoperen in de hoofstad van Westphalen, genaamt Münster ende begosten daar te *vergaderen*, dewelke op de Jodische manieren de restitutie Israelis hier op aarden *verhoopten*, ende haar immers voor de gene hielden, die den aardbodem van dat Godloos wesen reynigen, ende dat rijk Israels dat nieuw Jerusalems opregten soudent met den swerde, en alleen in 't land vrij wonen, maar de stad is [voortzetting op volgende bladzijde 182v] belegerd geworden van den bisschop van Münster en sijn adjuncten en assistenten, ende middeler tijt heeft hem opgegeven een groote swermte van doopers uyt Holland, Gelderland ende 't Stigt van Uytregt, ende hem begeven met drie schepen, om de stad Münster te ontsetten. In twee scheepen waren veel mannen sonder geweer, dat derde schip met vrouwen ende onder met spietsen ende helbaarden geladen, ende met munitien van oorlog, dan sijn binnen betrapt, ende sijn de mannen en de vrouwen met de schepen *verdronken* ende Münster is ingenomen met *verraat*, nadien sijn lange gehouden hadden.

[O:]

Den Oosterdijk met 4 watermolens binnen Geestmerambacht gemaakt.

[D:]

Anno 1533 den 14 april is tot Dillenburg geboren in 't graafschap Nassau Willem de 1^{den} Prince van Orange.

183

[1535]

[D:] *Anno* 1535 is de Zijpe bedijkt.

[O:]

Anno 1535 is tot Amsterdam in Holland een rumoer ende oplloop geweest, ontrent Pinxter, want daar waren ingekomen seeckere dopers, liepen alle 't samen roepende aan alle straten en openbare plaatsen, 'Betert u etc. wie desen nagt rijk wesen wil en salig die tred tot ons', soo liep een iegelijk na sijn rot ende doorstaken een borgemeester wesende bij de schild-

[183v]

[1535]

wagt bij 't raadhuys en namen het selve in, 't welke van de andere burgers belegerd wierde tot op den dag, ende 't selfde huys beschoten en bestormt des 's morgens, ende ingenomen ende alle de doopers daer op sijnde geslagen ende doorsteken en enige onthooft, sijn de torens uytgehangen.

[O:]

Dit jaar Allert, *priester* van Wormer geëxecuteerd met den swaarde, alsoo hij een wederdoper was.

[184v]

[1536]

[W:]

In dit jaer is gestorven die wijtgeleerde vermeerde geleerde Erasmus van Rotterdam.

185

[1537]

[O:]

Anno 1537 den 2 juny is Cornelis Claesz. uyt de Beverwijk geëxecuteerd met het swaart, alsoo hij een wederdooper was. *Anno* 1537 is Frans Dirx uyt de Beverwijk geëxecuteerd met het vuur, alsoo hij bekende herdoopt te hebben.

[185v]

[1538]

[O:]

In februario 1538 worden Gerrit Jan Michers geëxecuteerd met het swaard alsoo hij herdoopt was.

186

[1539]

[O:]

Anno 1539 worden Aaf Moerkenhoven aangeseyt te wesen een tovenaresse, dan heeft haar gevrijd voor de justitie, en daarna heeft de aansegster selfs geseyt gedaan te hebben, dat sij Aaf te laste leyde, de welke genaamd was Catrijn Jacobs.

Den 7 july 39 sijn Elsgen van Wessel en Marytgen Davids van Leijen met Trijntgen Jans uyt Münster geëxecuteerd met het water alsoo sij herdoopt waren.

[186v]

[1540]

[O:]

Stijntgen Jan Mickers met Gert Jans van Alkmaar en Griet Jacobs van Langedijk sijn geëxecuteerd met het water, alsoo sij herdoopt waren.

Den 3 april 1540 is Garbrand Gubbis van der Schelling geëxecuteerd met dat swaarde alsoo hij herdoopt was.

187

[O:]

Den 7 februari 1541 is Griete Frans van Alkmaar geëxecuteerd met het water in een wijnpijp alsoo sij herdoopt was.

[W:]

Op 't jaer van 1541 is het voorslach op het Heylich Geesthuijs gecomen in den toren.

[187v]

[1542]

[W:]

Het voorslag op de Groote Kerk gekoomen.

[W:]

Dese wet is gecontinueert tot vrijdach na Sint Jansmisse propter principis Orangi abstultam visecomitis.

188

[1543]

[O:]

Op karsavond xv^e drie en veertig soo sijn die *burgemeesteren* schepenen en thesauriers gecontinueerd elx in sijn officie totdat anders geordonneert werd ende sijn nieuwe gekoren op den z[esden?] in febr. 1544.

[W:]

Dese wet is gecontinueert tot den 1^{en} februari anno 44.

[188v]

[1544]

[O:]

Op karsavond 1544 soo sijn die burgemeesteren, schepenen en thesauriers gecontinueert elx in sijn officie totdat daar anders geordonneert werd. Ende sijn nieuwe gekoren op de eerste dag van maart XV^c en vijf en veertig.

[W:]

Dese wet is gecontinueert tot den iii^{en} martii 1545.

189

[1545]

[W:]

Op dit jaer is verworven een mandemant generael daer mede men den onwillige betaalders van den exuwe soude constringeren.

190

[1547]

[O:]

Consent verkregen van Jan Boys Overtoom.

191

[1549]

[ander 17de-euws handschrift:]

Op den laatsten sept. 1549 soo heeft Dirk *Pieters* den behoorlijken eed gedaan in handen vanden schout als schepenen der stede van Alkmaer ende mr. Gerrit *Pieters* als vroedschap Actum ten huijse van de schout in praesentie van alle die *burgemeesteren* en Simon van Veen, schepenen.

[191v]

[1550]

den 21 marty anno 50 is Dirck Jacobs *mijn* vader overleden. Eodem anno de 22 septembris is *mijn* moeder Alijt Willem **Bollen** deser werelt overleden

192

[1551]

[W:]

Op dit jaer worden den poorten ende boomen alle avonden gesloten ende portiers gestelt.

[192v]

[1552]

[W:]

Op dit jaer is den Vriessepoort opgetimmert # *ende* is op 't selfde iaer een wapengescou gedaen binnen Alcmaer.

[O:] # en wederom in 't beleg *anno 73* afgeschoten.

[194v]

[1556]

[W:]

In dit iaer is een octroi verworve bij die *vande Noorderquartier* dat men van *gewesen vonnisse* beneden lx gulden moeten namptiseren onder causi *eb[***]*.

[O:]

Anno 1556 is het weeshuis binnen Alkmaar opgeregt in het huys daar de Jacobini haar residentie hielden op haar termijnen te *vergaderen* staande aan de zuydwestzijde van het kerkhof.

195

[1557]

[W:]

Op dit iaer heeft die stadt aftgecoft op drie termijnen die tollen *vande paerden* om 1750 *gulden vande camer* van den rekeninge.

Eodem tempore heeft den stadt een octroy verworven dat den wage ten ewyge dagen sal blijven staen daer se nu is an 't Heylich Geesthuijs.

[195v]

[1557]

[W:]

Anno 1557 was een benout iaer van coren, het last rogge **gen** hondert *gulden* [in marge in handschrift O: 99 gout guldens] maer daer was qualicks rogge te becomen. t'Alcmaer word het broot voor den scamele luyden vercoft voor *iiii stuivers ende* die poorten worden vande wacht bewaert op dat daer geen broot uut den stadt gebrocht soude worden want daar was geen rogge meer in *de* stadt, dan *daer* worden gebacken ~~æ~~ garst *ende* tarru onder mencander want daer was grote benoutheit *inde* stadt, *ende* op den Pynsterdach quam daar ~~tijde~~ *tijdinge* dat den Oostersse vloot binnen gecomen was, waar over die gantsse burgerie in den stadt grotelicken verblijt waren. De heer moet gelooft *ende* gedanckt sijn.

[W:]

Anno 1558 den 28^e septembris is overleden den doorlughtigen heyre Carolus Quintus in Hispangen ende Maria gouvernant eertijts vande *Nederlanden* is overleden in Hispangen den 18 octobris 1558

196

[1558]

[O:]

den 7^e marty 1559 heeft Dirck Pietersz burgermeester den behoorlijken eed gedaan als vroedschap deser stede, in handen van Arien Nanningsz. schout.

[W:]

Op dit jaer is het water van *de* Meent gewijt, beginnende van Comen Maertens sluijs aff tot den hoeck van *de* Sielam daer Cornelis Cossen in plach te wonen *ende* al die straten met nieuwe platinge gemaect, mits dat [tussengevoegd in handschrift O: die van den Voordam] sij alle haren houtillen offbraken die op off an 't water stonden.

[196v]

[W:]

Anno 1558 hadden die van den Voordam den waechge gepacht *ende* [in marge in handschrift O: aliis: ende wouden de waeg brengen op de hoeck van Cornelis Cossen straat] waren van meninge om een cleine wagen op die hoeck van den Voordam te setten om alsoe die neeringe daer te trecken, dan is een grote oppositie daer tegens gevallen soo die van 't Fnidssen *ende* d' oost [in marge: west] sijde van den Meent *ende* veel meer anderen [in marge: tegen die van de Voordam] waer door gescapen was een groot inconnevient daer doer te comen, dan den stadt heeft den pacht an haer genomen *ende* heeft die van den Voordam beloofft een brugge te leggen over die Meent [in marge: aliis: responderende op de steeg van clompje gouts aen Cornelis Vaanlis huijsinge] responderende van den Voordam overstrakren van den Houtilstraet besijden het clomtgen gouts daer Aerial Lossel secretari der stede Alcmaer placht te wonen *ende* is den selfve brugge genaempt die Kijffbrugge, *ende* sijn partijen daer mede veraccordeert.

[W:]

Anno voors. isser een keure geleyt geweest bij die wet dat men een mengelen [in marge in handschrift O: Gouds bier of] Delfs bier niet hoger geven en mocht dan vii duyts waer door een twiste gecomen is tegens die plaggers *ende* is daer proces gevoert voor den hove van Hollandt [in marge: tusschen die bierstekers en de stad] waerinne den stadt getriumpheert heeft den [aanvulling in handschrift O: 26en february 61
Is ook mede gekeurt dat alle de bierschepen van vrijdags namiddags tot saturday namiddags uyt de maend bij de Waag en Lutticoudorp moesten leggen, op welke keure, meester Dominicus Boot, als commissaris van de plaggers, daer op in informatie genomen heeft.

197

't selfden iaer worden bij den stadt op gecofft sekere huysen staende op omtrent der wage om te hebben ruymte bij den Waech.

[in marge in handschrift O:]

In de week na may werden de huysen besijden het Heijlige geest huys afgebrooken, en kosten die huysen over de iii^m duysend guldens te betalen op vii may dagen. Ten selven jare is gemaakt de nieuwe Wage aan 't Heyligen Geesthuys].

[W:]

Omtrent dese tijt quam binnen Alcmaer Niclaes de Castro inquisituer met meer anderen dienaers Utrecht, *ende* heeft den schout met die gerechte ontboden om int sacristie bij hem te comen alwaer hij sijn commissie verthoont heeft, *versochte* an die gerechte hem te willen assesteren om heer Cornelis Coolthuyn priester in bewaerder hant te nemen, 't selfden tot kennisse van den voors. Coolthuyn gecomen sijnde heeft hem van Alcmaer getranspoortet tot Eemden [in marge: Embden] alwaer hij nae sekere iaeren gestorven is.

[W:]

Opt ~~dit [-] selfde~~ iaer jaer 59 is die uytvaart van Carolus Quintus gehouden binnen Alcmaer in februaris 1559 op sinte Pieters dach.

[197v]

[1559]

[in marge in handschrift O:]

Op huyden den XVI decembris anno 1559 soo heeft Dirk Pieter Vrerixz. in de plaatse van Garbrand Jacobsz. sig den behoerlijken eed als schepen gedaan in handen van Arien Nanningxz schout van Alkmaar ter presentie van alle de andere ses schepenen].

[O:]

Op dit jaar is Coninck Philips graaf van Holland den 25en augusti uyt Zeeland na Spanjen verreijst ter schepen.

198

[1560]

[W:]

Item op dit iaer sijn 2 soutketen geset bij *Willem Antonissen, Tonis Heertgis ende Dierck Maertsen ende* begosten te siden in septembres den stadt leende daer toe elcx 400 gulden, [aanvulling in handschrift O: dat sij op termijnen betalen souden].

[198v]

[1561]

[W:]

Op dit jaer is gemaect het nieuwe doelhuyt van *Sint Bastiaen* wesende die Jonge Schutters.

[D:]

Op dit jaar is de Vroner meer bedijkt.

199

[1562]

[W:]

Op dit iaer is dat Carmeliten [in marge in handschrift O: ofte vrouwenbroers] clooster buyten Alcaer bij den prior [in marge: der Carmeliten] van Haerlem ende Dirck van Teylingen [rentmeester] affgebrooken *ende* [in marge: aliis: 't selfde] veel daer van *vercoft* [aanvulling in handschrift O: door outheijd, en veel]

[199v]

ende enige tot Haerlem gevoert *ende* dit al [in marge in handschrift O: aliis: buyten consent van den pater] tegens wille van den prior van 't selfden *convent* genaempt broeder Willem [ingevoegd: Quaatsaat] onder welcke mob[i]le goederen waeren, schone excellenten glasen die gestaen hadden in den gastkamer.

[in marge in handschrift O:]

aliis: en in het afbreken van 't selve *convent* heeft de prior van Haarlem alle de mobele goederen met alle de glasen staande in de raadkamer die seer schoon waren met hem naar Haarlem gevoerd.

[W:]

Daer na quam een conventuale vande voorseyde Carmeliten oorden die int selfden *convent* geprofessie was *ende* hadde lange uut lant geweest ~~hadden~~ in een ander *convent*, de welcke hem *ge*-opposant gestelt heeft tegens 't affbreecken *ende* geprotesteert jegens den

den voors. personen, *ende* is in recht *ontfangen ende* heeft bij provisy die habitacie *vercregen ende* den selfden ingenomen in den vervallen kercke die wat gerepareert worden dat hij daer bequamelick in mocht wonen, doch in den revolte van Hollant is 't allemael gedeutueert *ende* den broeder is gaen lopen *ende* is tot den grond toe geruynert omtrent anno 1572.

[O:]

Anno 1562 en 1563 is 't concilium van Trent gehouden.

[200v]

[1564]

[O:]

Anno 1564 is de Laet deur geschoten tot in de Bergermeer, met 't selfde gerijf tot de stad te wesen, hoewel daar veel sustineerden, soo de Bergermeer bedijkt worden, dat die van Alkmaar wijng strooms door de stad souden krijgen.
Op dit jaar is de Steenen brugge bij Quackel gemaakt ende de brugge bij Claas Hendrix op 't Lacoudorp, en de de brugge op 't Dronkenoord bij Claas Meltgis.

[W:]

Op dit jaer is Ecgmonder *ende* den Bergermeer bedijkt waar toe den stadt Alkmaer gegeven heeft VI^c gulden nota op 't selfden iaer is acoort gemaect tussen

201

[W:]

den grave van Ecgmont [*de heer*] van Brederoode met den stadt van Alkmaer beroerende den **limiten**.

[1565]

[in marge in handschrift O:]

Dese wet heeft niet langer geduurt als tot Karsavond.

[W:]

In dit jaar worden Trijn Lucasen huys opgecofft *ende* den nieuwe vischmarckt gemaect.

[W:]

In dit iaer worden die wet die men eligeerden den 13 may weder geligeert ~~weder~~ om op den 24 decembry [aangevuld: na ouder gewoonte].

[O:]

Agtervolgens sekere acte van den hove van Holland in dato den 8e may 1565 ondertekend J.Woerden soo heeft 't selfde hof de jegenwoordige burgemeesters schepenen en tresauriers der stede Alkmaar gecontinueerd ter tijd en wijle toe anders daar inne bij de excellentie van de Prince van Oragne geordonneerd sal wesen.

folio 201v

[1566]

[notitie in handschrift O bij de naam van burgemeester Baert Simonsz:]
welke Baart verklaard heeft geen weder eed te doen, dan tot may eerst komende, alsoo hij van meninge was alsdan te vertrecken van hier.

[W:]

Op dit iaer hebben den gereformeerde den laesten july op die Bergermeer beginne te predycken welke predicant genaempt was Jan Arentz *ende* geboren burger binnen Alkmaer, wesende een corffmaker van sijnen ambacht [aanvulling in handschrift O: daarna werden die predicatie gedaan in den Lijnbanen]

202

daerna worden die predicatie gedaen in den Lijnbanen buyten Alkmaer *ende* daarna in een schuyr over die Geest buyten Alkmaer *ende* hebben in decembris haer nachtmael daer gehouden.

Opten 1e septembris 1566 na noen is den here van Bredenroode met sijn huysvrouw *ende* twee susters van den Prince van Orange, geassisteert met ettelicke paerden binnen Alkmaer gecomen *ende* is gelogeert geweest binnen Coelen [in marge in handschrift O: bij de kerk] en de is des anderen daechs gegaen ten huysen van joffrou Wilhelmine van Sonnevelt om haer te besoecken in haer siecke bedde *ende* weder daer vandaen gaende comende buyten het huys soo wert hem een request gepresenteert van sekere parsonen *versoekende* te hebben die Minrebroeders kercke om aldaer te mogen vercundigen die gereformeerden religie soe die genoemt worden, welke requeste die here van Brederoode gevisiteert hebbende, heeft voor antwoordt gegeven, [ingevoegd in handschrift O: soo sommige seggen] dat het in sijnre macht niet en was sulcx te consenteren want het regalia waren soe daer geseijt worden *ende* daarna tussen 4 *ende* 5 uuyren 's achternoens

[202v]

is die heere van Brederoode met sijn familie uut den stadt vertroocken *ende* soe haest hij vertroocken was, sijnder enyge quawillige gelopen als dolle luyden lopende na den Minrebroederskercke met bijlen *ende* andere instrumenten in haren handen *ende* hebben 't clooster geweldelick opgesmeeten en al in stucken gesmeten. Die broeders dit spel vernemende, sijn metterdaet uut het convent gelopen, elcx soe hij best mochten # [in marge in handschrift O: # de een over de muur, de ander over 't water], dan den burgerm^eesteren met den gerechte hebben haer des anderen daech wederom ingeleyt.

[D:]

Op dit jaar 1566 is de Agtermeer bedijkt.

[O:]

Op den 27^e april 66 is den impost verpagt bij de Staten van Holland binnen Alkmaar tot den meyendag *anno* LXVII, bij Augustijn van Teijlingen gepagt voor 1482 *gulden*.

[W:]

In den maent van september waren burgermeesteren seer beducht oft daer enyge quaetwillegen souden mogen comen om die beelstormerie in den parochiekercke aen te richten, hebben sij, met advys van den eerwaerdichge heer Nicolaus, bisschop van Haerlem, goet gevonden dat sij alle die raedts van gilde bij haer ontbooden hebben *ende* haer geordoneert die outaren *ende* beelden bequamelicken af te niemen *ende* die wel te bewaren sonder denselftden enyge scade ofte letsel te doen, hetwelcken die raets gelijkelicken beloofden te doen *ende* in 't werck sijnde soe is ten laeste [@] [in marge in handschrift O: @ aliis: 't gemene volk] heeronnes gecomen *ende* hebben 't al in stucken gesmeeten autaren, beelden *ende* al dat daer was ⁺ [in marge in handschrift O: ⁺ *ende* het autaar, staande bij 't font, is tot de grond toe gedestruert, seggende het moet af.] *ende* hebben uut den altaren genomen hetwelcke genaemt worden

203

[W:]

Reliquia Sanctarum *ende* is ter selfver tijt in den kercke doot gebleven door verscrickinge een vrowe genaemt Guert Jacobdochter, out tussen lx *ende* lxx jaren.

[in marge in handschrift O:]

In april sijn de predicatien van de gereformeerde weder opgehouden.
Den x april is de hertoginne van Parma weder uyt dese landen *vertrocken*. Den hertog van Anjou in dese Nederlanden gekomen.

[O:]

Op den 23 may 1568 worden de grave van Arenberg verslagen. De graaf van Buuren *anno* 1568 uytter schole binnen Loven gevangen genomen van den Spanjaarden, en in Spanjen gebragt. Den 4^e juny is Lamorael, grave van Egmond, met den grave van Hoorn van de hertog van Alba veroordeeld ter dood *ende* op Pinxteravond binnen Brussel geexecuteert met den swaarde, eerst de graaf van Egmond, daarna de graaf van Hoorn.

[W:]

Op ten vi^e aprilis 67 sijnder enyge van den van den knechten van den here van Batenburch die

voor Amsterdam gelegen hadden + [in marge in handschrift O:]

⁺ aliis: tot Heyloo in 't reguliers convent] in Reguliers

[203v]

[W:]

clooster buyten Alcmaer gecomen *ende* soe sij verstonden, worden sij vervolcht van den geweldige provoost met paerden *ende* ~~met knechten~~^{vv} [in marge in handschrift O: ^{vv} door bevel van de graven van Megen] soo sijn sij tegens den avont vertrocken *ende* sijn gecomen met den prior van 't convent voor die poort van Alcmaer *ende* hebben *versocht* an den poortier haer te willen doer den stadt te laten passeren mit beloofden hem een goede drinckenpenning te geven, waerdoer den poortier beweget worden *ende* heeft se in gelaten *ende* sijn seer verbaest door den stadt gegaen na Oudorp, (onder dese, soe het gerucht na ginck), souden geweest hebben den heere van Batenburch [mit] oft enyge van sijnen kinder *ende*, 't selfde gecomen sijnde tot kennisse van den magistraet, is den poortier metterdaet gedeportert van sijn dienste *ende* ~~isse~~ heeft hem voorsien. Des anderen daechs 's morgens is mede voorbij die stad gepasseert een hoop van den selfden regiment comende uut den abdie van Egmont vanwaer sij enyge buidten met haer brachten geladen op twe wagens en op die enen wagen had se genomen den prior van van den selfden abdie genaemt heer Otto.

[in marge in handschrift O:]

daarna is den provoost van den grave van Megen met de sijnen voorbij de stad gepasseerd na Medeblick om Batenburgs hoop te *vervolgen*. Soo is hij met groote haast na 3 ofte 4 uren wederom gekomen voor de stadpoorten van Alkmaar en heeft de burgers aangeroepen dat sij de bruggen buyten de stad souden afwerpen, sorgende dat de Batenburgse knechten hem nog souden van agteren mogen *vervolgen*.]

[W:]

Op ten i^e dach van may sijn alle die ~~eeste van~~

204

knechten voorbij Alcmaer getrocken om den Batenburste hoop te Medeblick te *vervolgen* waerdoor die burgers van Alcmaer seer verscrickt waren, niet wetende wat daer te doen was. *Ende* alsoo 't sij in den processie van may met hoer wapenen gewest hadden, sijn alsoe na den stadtsmuyren *ende* poorten gelopen soedat daer een grote *commotie* in den stadt was, niet wetende wat daer te doen was. Dan is haest gestelt. Op den selfden tijt quam den graeff van Megen op den Colsta [bedoeld zal zijn ten Coulster] tot Heyloo alwaer die burgermeesteren haeren gedeputeerden sonden om hem te node binnen Alcmaer te comen. Dan alsoo 't hem niet gelegen en was binnen den stadt te comen, daerom hebben die burgermeesteren hem versien met wijn, bier *ende* provianden soedat behoorden, *ende* is daernae den 4^e dach voorbij Alcmaer gepasseert na Medeblick *ende* sijn daer binnen Me-

deblick enyge # [in marge in handschrift O: # aliis: enyge van de gevangen knechten geexecuteerd.] knechten geexpedieert *ende* die reste sijn met schepen achtervolcht, daarvan sij enyge gevange cregen *ende* enyge daarvan tot Bruessel in Brabant geexecuteert [in

handschrift O:: met den swaarde.]

[W:]

Anno 1566 is den hartoge van Alba is in *de anno* in 't Nederlant gecomen *ende* tot Bruessel ingehael.

[D:]

Anno 1567 den 13 november is geboren prins Maurits van Orange, zoon van Willem den 1ste te Dillenburg in Duitsland.

205

1568]

[W:]

Een acoort gemaect tussen die here van Boocholt *ende* die stadt Alcmaer den iii^e augusti beroerende die doorvaert van der Zijpe.

[in marge in handschrift O:]

Bij desen is *vercregen* twee octroyen van den bisschop van Haarlem gedateerd den iii^e may 1569.

[O:]

Op huyden den 25e novembris 1568 soo heeft Claas Harx als burgermeester door last van den Hove 't officie van 't schoutambagt angevaard ter presentie van alle de schepenen praeter Tomas Bartelmeusz. Op huyden den 7^e decembris 1568 soo heeft *meester* Augustijn van Teijlingen sijn commissie van 't schoutambagt van Alkmaar vertoond voor *burgemeesteren* en schepenen.

[205v]

[1569]

[E:]

Den 3 novembris was substitueyt van de schout *Willem* van Ryedwijk.

[W:]

Omnium Sanctorum 1570 was 't soe grote storm dat het Hontsbosch met die Sijp inbrack, aldaer veel huysen wech liepen *ende* veel mensschen *verdronck*.

[O:]

Anno 1569 heeft duc d' Alba den 10-den penning willen invoeren.

[1570]

[O:]

Anno 1570 ipso die Omnium Sanctorum was soo grooten storm dat het Hondsbosche inbrak met de Zijpe, alwaar de meeste bijna alle de huysen op de Zijpe weg dreef ende ontallijk volk verdronken.

22 juny 1570. Die schout heeft geprotesteerd als dat hij door absentie van schepenen regteloos moet sitten, *presentibus* alle de burgemeesteren. 6e marty 1571. Die schout heeft geprotesteerd tegens de desaillante scepnen van retardement van justitie en voorts van kosten, schade en interessen.

[D:]

Anno 1570 was er een grote watervloet dat er wel 400000 menschen verdronken zijn.]

[W:]

Opten Palmsondach den viii^c aprilis 1571 na den noen omtrent tussen iiiii ende vijff uuyren sijn binnen Alcaer gecomen # enyge [in marge in handschrift O::
aliis: vier]

[206v]

[1570]

wagens met Spaensse soldaten, wesende foriers ende adelborsten diewelcke gesonden ^ [in marge in handschrift O: ^ zie hierbij diction: van **Luisius** D. 236.] waren van den grave van Bossu, stadhouder van Hollant om twe vaendelen soldaten binnen Alcaer te forieren, volgende die [in marge in handschrift O:] # aliis: van den graaf gesonden myssive bij # haer an den burgermeesteren geleverd ende die voorscreven myssive bij den burgermeesteren gelesen sijnde, hebbe haeren vroetschappe doen vergaderen om billetten te maken den selffde soldaten te forieren bynnen den burgershuysen elcx na sijn qualite ende die soldaten, staende voor 't stadthuys verwachende die billetten, isser onder 't besongeren vandien is daer een commotie gevallen tussen den burgerie ende soldaten, soodat den burgers in wapen liepen tegens den soldaten ende 't selffden, comende tot kennisse van den magistraten, sijn strach metterdaet tussen den burgers ende soldaten gelopen ende hebbensse van mecander gehouden ende gestilt, den soldaten sijn geleyt op die plaetsse van Dirck van Teijlingen # [in marge in handschrift O: # rentdmeester] huys ende den borger sijn gelopen an den poorter ende muyren ende hebben die poorten gesloten ende een weynich tijts daerna sijnder twe vendels soldaten in den voorstadt gecomen voor die poort ende begeerden binnen te wesen maer die

207

burgerie en wilde se niet in hebben, bevreest wesende oft daer enyge commotie wederom geresen souden hebben, alsoe sijn die soldaten in den voorstadt gebleven, doch soe hebben den burgermeesteren met den rade dien soldaten wel versien met spijs en dranck ende 't gunt

hem van node was. Des anderen daechs hebben die foriers, die binnen den stadt waren, versocht aan den raad dat men haer wilden uut den stadt helpen, 't welke die burgermeesteren haer te geval gedaen hebben *ende* sijn met een schuyt uitgevoerd door het ~~buch~~-brugghen van den Minebroeders dat in die wal lach *responderende* in den stadtsgrafft *ende* sijn bij den anderen soldaten gecomen. Burgermeesteren met den raedt beswaert sijnde, hoe men met den saecke souden handelen, hebbe na *communicatie* raetsaem gevonden haerluyder gedeputeerde an den grave van Bossu te senden omme het misverstant dat daer geschiet was *ende* daer benefens aen hem te versoecken dat Sijn Genade souden willen gelieven met hemluyden binnen Alcaer te comen om alle verder inconveniente te verhoeden *ende* goede ordre onder den soldaten *ende* burgers te stellen hetwelcke Sijn Genade

[in marge in handschrift O:]

Op den 20 july 1572 soo sijn Baart Sijmensz., Vaert Jansz. en Jacob van Waardendel, burgermeesteren, gelicentieerd van haar officie bij Guillaume Mostard, lieutenant en gouverneur over Alcaer en aankleeven van dien in welke plaatse gesurrogeerd sijn Floris van Teijlingen, Claas Harx en Aalbert Cornelis Komans.

[207v]

[1572]

[W:]

goet gevonden heeft, en is met den gedeputeerden na Alcaer getrocken, comende voor den poort *ende* den selften noch toe sijnde, heeft den gedeputeerden hart angesproken waerom men den koninklijken majesteys volck soe lange buyten den stadt hielden leggen, die burger siende den graeff van Bossu met den gedeputeerden comen, sijn altesamen van de poorten *ende* muyr geweken *ende* die poorte worden geopent; den stadthouder is binnen gecomen, waar veel burgers duer dien uut den stadt geweken sijn onder welke geen cleyne persone mede waren † [in de marge in handschrift O: † add: in aliis: der gereformeerden] daerna sijn die twe vaendelen binnen gecomen als sij drie dagen buyten gelegen hadden *ende* sijn allegader gheforeert op die borgers costen *ende* den stadthouder binnen den stat sijnde heeft hem op als geïnformeert *ende* daerna weder vertrocken na Den Hage ~~latende~~ latende den commissaris mr. Reynier Verduyn om hem op als wijder te informeren *ende* na den informatie heeft hij [de commissaris] bij clocke geslach doen publiceren dat alle die burgers haer geweer opt stadthuys mosten brengen op sekere grote pene, het welke bij den burgeren gedaen worde *ende* is daerna nae den hove gereist om sijn rapport te doen.

208

Als nu den Spangaerden voor een lange tijt in Alcaer gelegen hadden, so dat het alle mensschen verdroet, want sij den burgers uutteerden, want men most haer twemael daechs gebraden *ende* gesoden schaften *ende* wijn opten disch. Soe dat den burgermeesteren door den noot gedrongen worden te solliciteren an de stadthouder om van den soldaten ontlast *ende* bevrijt souden worden, maar wat sollicitacie burgermeesteren deden, het was tevergeefs, den burgermeesteren niet rustende door die grote clacht van de burgerye hebben stadelicken gesolliciteert met sekere verificatie van haren aengaen den stadthouder vertoont *ende* in 't eynde verworven dat sij verlicht souden worden van een vaendel *ende* dat sij het ander noch

voor een tijt mosten binnen houden, want hij daar benevens seyde, dat hij den soldaten niet beter voor die tijt wist te leggen in garnison dat binnen Alcmaer, *ende* wat sollicitaci die burgermeesteren deden en conde niet tot gehoor comen (Godt betere). Soe sijn burgermeesteren met den Raedt met den ander in *communicatie* gecomen, *ende* na goed deliberatie hebben sijluyden besloten, *ende* gearresteert dat men enyge souden deputeren om an den amptman tot Antwerpen te trecken *ende* versoecken an hem dat hij soude willen

[208v]

solliciteren van wegen die burgermeesteren van Alcmaer an den hertoge van Alba ofte van sijne sone don Fredrico om omlast te worden van 't vaendel soldaten leggende binnen Alcmaer, het welcken den voors. amptman soe **verde** gebracht heeft, dat die van Alcmaer omlast zijn geworden waer over die amptman met meer anderen goeden hulpers moeten gedankt sijn, alhoewel dat het veel luyden tegens haer harte en den sin was, dat veel luyden genoechsaem gebleken is, maer Godt Almachtich wilt haer vergeven. Ick moet het seggen dat don Alfons, (**ist** den vaendrich) van 't vaendel die selften mede wel kenden die 't niet van haer sin was dat den soldaten uut Alcmaer souden trecken *ende* daer waer wel wat valse verhalen

Op den xxi augusti anno 1573 's morgens omtrent thien uuren quam don Fredrico voor den stadt van Alcmaer met een swaer volckt *ende* heeft den stadt seer swaerlicken belegert, soe dat daer niemant uut noch in en mocht # [in marge in handschrift O: dog is Dirk Olifsz. met een krabschuyt tot het **tonrak** uytgeraakt met groote pericul], den 25 quam daer een voor den stadt *ende* eyssen den stadt op, het welck Steenbach was soe men seyde, maer worden soe seer gegroet met cruyt *ende* loden, dat hij w hem wech maeckten.

[O:]

Den laasten augusti trocken een deel Spanjaarden na het Noorderlant *ende* haalden koeyen en anders tot buyt.

209

[W:]

Den xviii^{en} septembris vrijdaech voor St. Matheus met het griecken van den dach begonnen den Spanjaats dappelicken te op die stadt te schieten, soe op den Vriesse poort *ende* Rode toren met kogels van 40 *ende* 42 pont *ende* daerop dapper gestormt maer die soldaten, burgers, wijffven *ende* kinderen hebben haer mannelicken verweert, soe dat sij haer wel gequeten hebben dat den Spanjaars aff mosten trecken *ende* haer van den assout niet bedanckt van den scaden die sij geleden hebben. A den 15 septembris worden daer een Spanjaert gevangen ingebracht genaemt Johan Jeronimi, die verclaerden den overicheyt op wat dach don Fredrick sturmen soude *ende* op wat plaetsse *ende* dat sij haer daer starck op souden maken *ende* soe sij die eerste storm tegen stonden, souden don Frederico den stadt verlaten, welke die borgers horende cregen een cloeck moet. Den xx^{en} septembris begonnen den Spanjaerden wederom dapper op den stadt te schieten *ende* maeckten haer wederom greeet om te stormen, doch en quamen niet an // [in de marge in handschrift O: waar door enig vrouwen niet wel tevreden waren, dat sij niet en quamen stormen, want sij hadden daar soo heerlijk opgekookt dat de Spanjaerden haar niet bedanckt souden hebben, hadden sij daer waren sommige soe sij seyden dat so well gewilt hadden dat sij aangekomen; veel meer dan op den eersten storm was daar gekookt.]

[209v]

aengecomen hadden wij, seyde sij, wij hadden daer op gecooct, dan ick en geloof 't selfte niet. Opten viii^{en} *octobris* anno ut supra sijn den Spanjaerden met alle haeren macht van den stadt vertrocken ende hebben den stadt verlaten, die die volcomenhet van beleg van Alcmaer begeert te weten die leset hij boecxken gemaect bij mr. Nanning van Foreest in den jare 1574

[O:]

Anno 1572 in julio is het Clarisseclooster tot de grond toe afgebrooken, quam de prins in Holland in 't najaar. Sijn de Noord-Hollandsche steden gerevolteerd. 1 *decembris* is Naarden overvallen van don Frederico, de sone van duc de Alba, vanwegen de Coninklijke Majesteyt van Spanjen. 12 *octobris* is de grave van Bossu met sijn volk op de Zuyderzee gevangen genomen bij den admiraal Cornelis Dircx van Monnickedam.

210

[1573]

[W:]

Anno 1574 is het Minnebroeders clooster binnen Alcmaer tot den gront toe gedemoliet, dat gefundeerd was anno 1447.

[O:]

Leyde worden belegerd *anno* 73 den laasten *octobris* tot den 21^e marty 74 en is de vijand afgetrocken ende de stadt wederom belegerd den 26^e may 74 ende is het selvigen jaar wonderlijk *verlost* van het swaar beleg.

[210v]

[1574]

[O:]

Anno 1574 den 22 february hebben die van Middelburg de stad opgeheven in handen van de prins. Den 8 *augustus* voors. is Oudewater ingenomen van den hertog van Alva.

[D:]

Anno 1574 den 27 may is de stad Leyden belegert, en den 3de en 4de october ontzet.

[W:]

Den 12 wedemaent / wiedmaand (juni) *anno* 75 heeft die prince van Orangie getrouwt tot een huysvrouwe (in den Briel) genaemt Charlotte van Borbon den dochter van den hertog van Monpensier, die welcke men seyde eene non geweest te hebben.

211

[1575]

[D:]

Anno 1575 op St. Nicolaasdag is de Zijpe voor de twedemaal ingebroken.

[W:]

Op dit jaer heeft den stadt Alcmaer gemist vier maenden incomsten van den stadtsexcijs, welke geprofileat is bij den Staten des lants.

[211v]

[1576]

[W:]

Anno ut supra 76 den 28 augusti is hertoge Mathias binnen Antwerpen gecomen.

[O:]

Anno 1576 is de groote commandeur uyt Spanjen van Sijn Coninklijke Majesteyt in 't Nederland gesonden, den 5 marty deser wereld overleden deser wereld tot Brussel aan de pest, den 8 february ut *supra* is de universiteyt van Leyden opgereg

[O:]

Den 13 novembris ut *supra* sijn capiteyn Helling en capiteyn Ruychaver van wegen den prince van Oranje met practijk binnen Amsterdam gekomen met sekere soldaten, roepende 'vive le Geus, waar sijn sij nu die de prins beminnen', maar de burgers hebben de wapenen aangenomen ende de capiteynen met haer knegten uyt de stad gedreven, alwaar Helling en Ruychaver gebleven sijn en *verslagen*.

212

[1578]

[O:]

den 18 *january* 1578 is hertog Mathias ~~overleden~~ gekomen en is geëerd voor gouverneur van de Nederlanden, en den prins als stadhouder den 20 *january*. Den 29^e may sijn de catholyke burgemeesters met de minnebroeders van Amsterdam met schuyten uytgevoerd en in haar plaats gestelt die van de gereformeerde religie om redenen te weten doctor Maarten **cum socii** Den 1^e *octobris* is don Jan (van Sijn Koninklijke Majesteyt uyt Spanjen om de landen in vrede te brengen) deser wereld *overleden*.

[W:]

Anno 1578 sijn die van Amsterdam met den prins *ende* Staten verdragen.

Den 21° decembris ut *supra* is Maximilianus, grave van Bossu overleden.

213

[1579]

[O:]

Anno 1579 heeft de prins van Parma de stad Maastrigt ingenomen, ten behoeve van de koning van Spanje.

[W:]

Jan van Foreest wesende tot Antwerpen opten dachvaart [als gedeputeerde] van wegen van 't Noorderquartier is aldaar die werlt overleden opten 25 may anno 80, 's morgens omtrent een uuren ende is van daer gevoert tot Alcmaer opten 27 may daar gecomen en leijt begraven voor het hoog choor.

[213v]

[1580]

[O:]

Anno 80 in de maand van Martio is in Noordholland door dorpen en steden een aardbevinge geweest.

[W:]

Anno 1581 is den oostersse brugge gemaect met den valbrug na **ten** toe te gaen.

214

[1581]

[W:]

Den 25 july is den eerste steen geleyt vanden Nieuwe Wage ant Heylich Geest huys bij Tonis Aeriansz. den sone van mr. Aerian landmeter.

[214v]

[1582]

[W:]

Anno 1582 is het stadtssegel dat men plach te gebruycken ~~is hert maeck van silve~~ ad causas van koper gemaect, is verandert in silver bij advys vande vroetscap wegende tselfde segel x loot min twe Engelsse ende is gemaect bij meester Joost **Het of Aelsoon** voor tien pont Vlaams **lx** gulden.

De 14 juny *anno* 82 heeft Cornelis Goutsmit alias Brou van Haerlem wesende kerckmeester van Alcmaer den costerinne van Alcmaer kercke belast dat sij den kerck na ouder gewoont soude sluyten maer dat sij die achter noorder daerom soudē laten open staen want seyde hij dat sij savons daer wat te doen hadde het welcke sij soe gedaen heeft alst haer belast was, soe is hij 's avonts *inde* kercke gecomen met Jaques Mostart een Brabander met noch enen Marcas blaeverwer een uutlander *ende* hebben die schilderrie staende affter *inde* kercke, wesende vanden seven barmherticheden *ende* het oordel met een swart quast die schilderrie uutgewist met die prophete *ende* scriff dat *ande* predickstoel stont. 's Morgens als die burgerie tselfden in waer worden, soe hebben sij daer een miscontentement daer inne genomen dat men sulcx werck gedaen hadden dan dander kerckmeesteren hebbent perfect wederom of doen waschen soo dat het weder schoon

215

was, dan die propheten bleven uutgedaen met het scryft, [vervolg in andere 17de-eeuwse hand] en is deselve Cornelis Goutsmit voor de wet geroepen, maar de saak is aan een spijker blijven hangen.

[W:]

Anno 1583 in junio werden den vaert [in marge in handschrift O: agter de Vroner Geest] van Jan Boyes oft tot [in marge: de ringsloot vande Vronermeer *ende* brugge leggende over de vaert] den vaert van La[n]gedijck opgescoten *ende* den Proiengerbruch (?) vermaeckt, den Langestraet mede [in marge: verhoogt] vermaeckt **driegaens**.

[O:]

Anno 1582 worden de Prins van Oranje op den 18^e maart van een Italiaan met een vuurroer door zijn kaken geschoten, dog is weder van dat schot genesen. Den 19^e february 82 is Francois van Walois en Alençon de broeder van de coning van Vrankrijk tot Antwerpen tot Hertog van Brabant gehult en Markgraaf des Heijligen Rijks.

[215v]

[O:]

1583 is de stad Diest ingenomen van den Hertog van Parma.

[W:]

Den x Julij *anno* 1584 Wilhelmus van Nassouwen binnen Delft gescoten [in zijn hoofd] *ende* aldaer gestorven, [in marge in handschrift O:] ontrent tusschen een en twee uuren, van een hoog Bourgonjon genaamt Balthasar Stark of Geraerds, dewelke den selven tijt gevangen worden *ende* daar na den 14 july sijn sententie ontfangen.

216

[1584]

[D:]

Anno 1584 den 29 *januari* is tot Delft geboren Prins Fredrik Hendrik van Nassau, broeder van Prins Maurits.

[W:]

1584 , in *december* is den Grave van Lijcester uut Engeland over gecomen in Seelant om te gouverneren over die geunieerde provincien.

217

[1586]

[W:]

In ocktobris 87 is die Grave van Lijcester binnen Alcmaer gecomen *ende* wel *ontfangen*, bleeft daer *ontrent* x dagen *ende* is met grote staet na *Amsterdam* gereyst.

[O:]

In februario 1586 heeft den Hertog van Lijcester het land geswooren. In 't begin van de maand *decembris* voors. is hij wederom na Engeland getrocken.

[217v]

[1587]

[O:]

De coningine van Scotland is onthooft, soo men seijde.

[W:]

Anno 1588 heeft Joncheer Dirck Sonoij leggende met sijn garnisoon binnen Medeblick den prince graeff Mauring (Maurits) buyten gehouden, stellende *hem partie jegens b...*

[218v]

[1589]

[W:]

Den Geestepoort gemaecten met den valbrug ende voorts is het leprooshuys geannexeert het mannengasthuys om beter [aangevuld in handschrift O:] onderhoud te hebben tot daar anders in voorsien sal worden; ende is bij provisie een nieuwe leprooshuis opgerigt staandt buyten de Kenmerpoort, op de plaats daar 't oude leprooshuys gestaan heeft eer 't *verbranden*. Anno ut supra is 't Mannengasthuys wesende agter 't stadhuys getransporteerd in 't oude gasthuys van S. Elisabet, ende 't selve heerlijker vertimmerd.

219

[1590]

[W:]

1590 Den steenen vischbrugge leyt bij Sint Jansstraat [aangevuld in handschrift O:] op het Dronkenoord neffens de bogt, die te vooren een houtse brug was. Anno ut supra is de brugge gemaakt op't Lacoudorp (bedoeld is Luttik Oudorp) jegens de Agterdam over, mitsgaders de brugge buyten de Vriesche poort.

[219v]

[1591]

[W:]

Den craen op 't ent van ['t ooster] Fnidsen geset ende den vismarckt hermaeckt.

220

[1592]

[O:]

Dit jaar de Steenen brug emaaft in de wal bij Heijntjen Comen Lou en Bogert. Ad idem de brugge over 't dronken-oord responderende op de *Sint* Anna straat.

[W:]

Anno 1593 hebben die predicant van Alcaer Pieter Cornelissen cum socijs geroepen een predicant.

[220v]

[1593]

[O:]

1593 sijn gemaakt drie nieuwe bruggen, d' een bij de Waag, de ander bij 't clompje gout, de derde bij Harmen Aartsz. Nog ut supra een brugge gemaakt op 't oostend van de Laat. *Ann*^o eodem is de Leet droog gemaakt en opgeschoten, beginnende van Mallaken brug af tot het oostend van 't Vrouwen capel.

[W:]

Is een nieuwe steenen brugge met ii pijpen geleit [in handschrift O: in de walle,] bij de rootoren [in handschrift O: in de plaats van de houten sluys,] mitsgaders een water poort.

[ander 17-de eeuws handschrift:]

Ann^o 93 in de paaschmarkt hebben de predicanten van Alkmaar wesende van de gereformeerde religie binnen Alkmaar beroepen de predicanten van de mennonieten om met

haar te spreken van de kinderdoop, bij consent van enige van de burgemeesteren en sijn bij den anderen gekomen ten huysse van Arent Claasz. in de Langestraat, tegens 't raadhuys over. Ende nadat sij 2 dagen met den anderen gesproken hadden, hebben de burgemeesteren haar geinterdiceert niet verder in de saken te treden en haar besonje te casseren, het welke sij geobedieert hebben [voortzetting op volgende blz.] en sijn de stucken gecasseert bij Pieter Michielsz. en Hendrik Buys, gesworen roedragers der stede Alkmaar.

221

[1594]

[O:]

Ann^o 1594 begost men de straten te vermaken, bij de straatmaker van Haarlem, genaamt *meester Jan*.

Ann^o ut supra is bij de Crebbesteeg over de Leet geleyt een nieuwe brugge.

Ann^o 1593 en 1594 is de weeskamer, mitsgaders de secretarye, gestaan hebbende op de oudere schepene kamers, getransporteerd beneden in 't stathuys, daar de conchergie gewoont hadde, ende is mede op de selve tijd een schone saal met een keuken en kamer getimmerd, en geordineerd in den hal end after hal in 't oude Mannengasthuys.

Ann^o 1594 heeft de stad doen maken tot haren kosten twee overtoomen, een tot Hensbroek en een tot Opdam, des sullen de voorsz. dorpen de kleyne ordinaris reparatie tot haren kosten onderhouden, volgende 't accoord daarvan sijnde, leggende op burgemeesteren camer.

[W:]

Anno 1595 gont een last rogge 145 goutgulden ende een broot van 12 pont gout 9 stuivers een pond, een ropboter van 32 loot 6 stuivers, een vierendeel vat boter 20 gulden, 100 pont caes 10 gulden, 1 sack tarwe 7 gulden.

[O:]

Ann^o 1594 is het slootjen of de vaard van 't windaas na Alkmaar seer gewijt en gediept en heeft gecost van arbeytsloon alleen ontrent *v^c gulden*.

[221v]

[1595]

[D:]

Ann^o 1595 den 2 april sijn de 4 eerste schepen uit Holland naar Oost Indien zeil gegaan onder 't beleid van Cornelis Houtman.

222

[1596]

[O:]

Ann^o 1596 is Cales in Spanjen van de Engelsen en Hollanders gewonnen en geplondert.
Ann^o ut supra begost men de toorn van de waag af te breken.

[O:]

Ann^o 1596 den 24 april is Cornelis Hendrix, pastoor uyt de Kunder van burgemeesteren en schepenen belast uyt Alkmaar te trecken binnen drie dagen en daar niet weder in te komen op poene van gebannen te worden ten eeuwigen dage uyt de lande van Holland ende Vriesland, omdat hij soo men seyt geoeffend hadde de pauselijke religie, dan heeft een request gepresenteerd aan de vroedschap, om gratie te mogen hebben, dat hij soude mogen blijven, ende heeft apostille op sijn request gecregen dat hij alsnog voor dese tijd soude blijven tot dat hem anders geordineerd worde.

[W:]

Op dat jaar is den toren van de Waech besteedt te maken mitsgaders die halle te besolderen. Is aengenomen bij Cornelis Pieterz Kunst om ~~xxvii~~—2900 *gulden*.
Anno 1597 in iunio was weynich rogge in geheel Hollant soe dat men nauwelicken broet.

[222v]

[1597]

[W:]

en conde becomen. Die van Amsterdam hielde wacht in de poorten *ende* op die boomen opdat men geen goet uut souden laten voeren *ende* worde alle schuyten besocht ~~die~~ daar uut voeren. Binnen Alcmair hebben den borgers mede wacht in den poorten ende op die bomen gesonde soe dat daer geen goet uut en most sonder bellet van de magistraten te *verleenen* en dat voor den omleggende dorpen. [in handschrift O: alii: dan bij biljet van de burgemeesteren werden de omleggende dorpen soo veel gerijf gedaan als 't mogelijk was.]

Dit duerde binnen Alcmair omtrent ses dagen.

Die scamele luyde betaelde het broot voor viii st., die vermogende burger ix ofte x st., elcke broot wegende 12 pont, eodem tempore gout een last rogge 148 goutgulden, die brooden van 12 pont 10 *stuivers*, 12 *penningen*, [aanvulling in handschrift O:] een sak tarrwe kosten tot Alkmaeer op de markt negen *gulden*.

[W:]

Anno 1597 deden den stadt van Alcmaar op hondert last rogge voor den armen *ende* gaven anno '98 *ende* gaven 't broot voor den armen voor 7 stuvers. Voort mede soe sijn die burgere mede getaxeert om rogge te houden een ijgelicke na sijn qualite tot ter somme van 80 last.

Anno 1597 worden begost die toren staende op den Waech gemaect te worden bij Cornelis Pieterz. Connst meester timmerman.

fol. 223

[1597]

[W:]

Den 20 february '98 is Cornelis Diricxs. mijn broeder overleden tot Petten Har..., out sijnde omtrent lxiij jaar

[223v]

[1598]

[W2:]

Hier toe heeft mijn vader geschreven ende nu bij mijn voerder begost.

[O:]

Aliis: hier toe beschreven bij den burgemeester Jacob Dirx Wijnkoper, in 't vervolg beschreven bij Jan Jacobs Stoop sijn soon.

224

[1599]

[O:]

Ann^o 1599 den 16 july is Jan Aalberts. raat deser werelt overleden, ende was ontfangen generaal van 't Noorderquartier ende Westvriesland.

[225v]

[1602]

[D:]

Anno 1602 den 4 april is coningin Elisabeth overleden.

[O:]

Anno 1602 was binnen Alckmaar een aardbevinge, den 3 januarij omtrent elf uuren voor de middag.

[226v]

[1604]

[O:]

Anno 1604 in Septembris is Oostende van de hertog Aalbregt overgegeven.

Anno 1605 was binnen die stadt een groote brant op den elffte Julij op die rechte middach ende verbrande in drie uren tijt neegen keeten tot die gront af ende waren genaempt die oude keeten ende daer verbrande in die selfde keet bij gissing omtrent 30000 manden # [#3000 manden turff] turff waer van ick met mijnen twee suagerts te weeten meester [T?]elis ende Willem Mathijss. drie keeten wel omtrent die derde paert van die voors. turff.

227

[1605]

[W2:]

Op dit jaar is die plaes aan die noortsijde van die waech vergroot ende worden t huis daer Jan van Teijlingen in plach te wonen afgebroocken doorgaens met twee huizen in die Houtilstraet.

[227 v]

[1606]

[O:]

Anno 1606 is de Nieuwestraat de straat vernieuwt. Item de brug gemaakt op de Oudegragt nevens de Samaritaans straat. Item is de St. Jacobsstraat de straat vernieuwt. Item is het Amsterdamsche veer dat bij de Roode Gans was, verleyt buyten bij het excijshuys ende de vier schuyten die op Hoorn varen sijn bij de Roode Gans geordineerd. Dit jaar sterf Justus Lipsius van Leuven out 59 jaren.[in marge in ander handschrift:] Desen schout met dese vier burgermeesteren ende die vijsepreses van scheepenen ende die tresaurier waren altsamen vroenaers.

229

[1609]

Den 24 december 1609 waren schout, burgermeesteren, scheepenen, tresaurier dese naevolgende parsoonen

Schout

Jacob Gerritsz Calff

Burgermeesteren

Cornelis Matthijsz Schagen

Adriaen Heindricksz Rabbi

Cornelis Heindricksz Boom

Pieter Jacobsz van Teijlingen Bas

Sceepenen

Pieter Jacobsz van Dijck

Pieter Harmansz van Parsijn

Gerrit Jansz van der Nieuburch

Adriaen Cornelisz Schagen

Jan Meijnertsz Coeckebacker alias Groot

Jacob Jacobsz van Calverdijck

Cornelis Jansz Jonge Rijper

Tresaurier
Willem Cornelisz Druijff

Kerckmeesteren
Jacob Dierten houtcooper
Jan Jansz Rijper
Jacob Claesz Seilmaker in loco IJff Maertsz lakencooper

[W2:]

Op dese selffde tijt is tot vroetscap gecoren een Abraham Jaspersz., geboren van Leijden *ende* was een coeckebacker geweest. Door desen boven voors. effexien is een groote commocie opgestaen soe onder die burgerie als scutterie *ende* een groote jalousie onder die vroetscappe door oorsaecke datter twee varen *ende* twee soonen *ende* twee swagers tesamen compareerden in die vroetscap om alsoe die met meeste stemmen wech te dragen **wat** burgeren in die vroetscap soude mogen voorgedragen warden, want Cornelis soon Mathijss. Schagen comparerden als burgermeester *ende* vroetscap *ende* sijn soon Aeriaen Cornelisz. Scagen als sceepen, Cornelis Janssz. van der Nienburch als vroetscap *ende* zijnen soers soon als sceepen, Jan Janss. Rijp als vroetscap *ende* zijn soen Cornelis Janssen Rijp als sceepen, Pieter Janssen Scagen als vroetscap *ende* Jan Meijnertss., coeckebacker, ~~als~~ sijn swager als sceepen ## waerover **tamelick** was striend*end* tegens die privilegie van 't[**stadt**]. [in marge nog: ten leste voor .. soon]

[229v]

Die commosie onder die scutterie *ende* burgerie hem van dage tot dage ~~hem~~ heeft vermeerderd *ende* daer ginc een groote geruchte door die stadt datter eenige vaendelen soldaten soude in die stadt comen, waerover cappeteinen veroorsaect zijn geweest om 't selffde ~~om~~ aen d' burgermeesteren *ende* vroetscap te remonsteren *ende* te versoecken dat men die scutterie soude laten waecken met sekere rotten aen boomen *ende* poorter om alsoe alle inconvenienten *ende* swaricheiden te scuwen ~~om alsoe~~ *ende* voorhoeden soude die burgerie in stilte te houden. Soe sijn cappeteinen, op den 30 decembris 1609 den vroetscap vergaert sijnde, t' 's avons op 't stadhuis gegaen om haer remonstrantie over te leveren aen die *heren* vroetscap *ende* hebben versocht door een stadtsboode te mogen binnen staen om haer ~~rapoort~~ verclaringe te doen van haer versoeck, 't welck huer van burgermeesteren wel hardelick warden geweigert noch een wilden se niet in die camer liet, niettegenstaende eenige van den vroetscap 't selffde garen hadden gesien. Dan burgermeesteren gaven voor antwoord dat sij souden vertoeven tot manderdaechs, weesende den 4 january 1610. Cappeteinen, sulckx ~~verstaen~~ [**over seer** *miscontent*] hebbende *ende* 't selffde ~~hou~~ bij die gemeene scutterie verstaen sijnde, ~~mede~~ ~~miscontentement~~ ~~hebben genomen~~ hebben cappeteinen seer hart aengevallen, seggende dat sij soude den tromel roeren ~~om~~ *ende* die wapenen aenneemen om die wacht aen te neemen *ende*, soe d'cappeteinen sulckx weigerden, dat sij selver souden die wapenen aenneemen *ende* andere cappeteinen stellen nae haer believen ~~om~~ waerover cappeteinen met haer luytenanten *ende* aedelborsten met malcanderen geraechslaecht hebben ~~eenige van cappeteinen~~ en goet gevonden den cappetein Jan Jacobsz. Graeff *ende* cappetein Adriaen van Veen *ende* meester Jacob van Teijlingen als adelborst, midtsgaders meester Adriaen Antoniss. als vroetscap die te t' **exteseren** om nae Den Hage te trecken om alle saecken aen die *edele* heere Staten *ende* zijn Excelencie ~~te alle saecken~~ om alsoe huer privelegie te maintineeren te remonstreren, die welcken dadelicken van den selffden avont uutgereist zijn.

Middellertijt hebben cappeteinen met malcanderen geresolveert, dat t' 's anderen daechs weesende den 31 decembris 1609, dat men die wapenen souden aenemen *ende* dat men met 2 vaendelen souden optrecken om met het eene vaendel het stadthuis te bewaren *ende* met het andere vaendel aen poorten *ende* boomen ~~twede~~ te waecken en alsooe die stadt in versekeringe te houden want die burgerie niet gerust *ende* waeren, sorgende soe men tot maenendaechs wachten dat daer eenige vaendelen soldaten middellertijt ~~mochten comen~~ soude mogen incomen overmidts die grote geruchte die door stadt was van soldaten in te comen. Sooe zij cappeteinen t' 's anderendaechs, wesende den 31 ~~jan.~~ december 1609, aen burgermeesteren gegaen tot haren huisen *ende* haer hebben haer meeninge verclaert wat sij van meenige waren te doen waerop zij ~~vuer~~ ofte eenige voor antwoord gaven dat sij wel wilden dat het met minder moeiten hadden mogen geschieden, waerop cappeteinen voor antwoord gaven dat voor dese tijt die scutterie *ende* burgerie ~~met~~ geen andere contentement connen geven daer sij mede waren te stillen *ende* dat sij oversulchx 't selffde quamen aendienende *ende*, als 't selffde gescieden, huer ~~die~~ daerin niet en souden verscricken *ende* dat 't selffde gescieden om die burgerie in stilte te houden *ende* om alle verdere commotie *ende* [bovengeschreven: **muterienten**] te verhoeden, sooe hebben cappeteinen ~~op den~~ naemiddach omtrent 1 oft 2 uren die trommelen door die stadt laten gaen *ende* hebben off laten roepen dat alle die scuttebroeders die onder cappetein Adriaen van Veen *ende* cappetein Gerrit Ariss. Grootlant besceiden waren dat sij souden voor die clock 3 urren **geluit, staende** toe met huer volle geweer compareren voor huer vaendrich logementen, men sonder te nachtwaecken op die huogste boeten die daertoe stonden, die clocke dire uren geslaegen sijnde, hebben die scuttebroeders haer ter besceide plaetse laten vinden waervan eenige absenteerden die onwillich waren op te trecken *ende* te waken, seggende ~~die~~ dat sij burgermeesteren **det** gedaen hadden *ende* niet cappeteinen, waervan ick hiernae broeder *verhalen* sal, als nu ~~der~~ die scuttebroeders vergaert waren *ende* gereset waren om nae stadthuis te trecken, is haer van cappeteinen voorgehouden dat niemant hem vervorderen souden te schieten *ende* ofte eenich rumoer te maken lanste die staeten op sekere groote penen *ende* dat het optrecken tot geen anderen en [ten]deerden dan om stadts privilegie voor te staen.

fol. 230v

~~dat~~ gedaen sijnde, *sijn* beide de vaendels opgetrocken tot het stadthuis toe. In 't trecken warden burgermeesteren gewaerscout dat die scutters in 't optrecken waren, soe sij uut huer camer geloopt daer sij vergaert waren, elcke nae *sijn* huis toe. Nu die vaendels voor stadthuis comende, is een van de cappeteinen, die benedenduers open vindende, daerin ingetreden, heeft die huisvrouw *van* die consersie die sluetelen *van de* bovendoer affgeeyst, diewelcke voor antwoord gaff haer belast te weesen geen dooren te oppenen, waerop die cappetein beleefdelicken antwoorde ~~die~~ sij die sluetel ~~dat~~ *sij* gewillicke soude overgeven opdat alle dingen met stillicheyte mochten gescien, diewelcke door 't aenstaen *van* die cappetein ten laesten die sluetelen heeft overgegeven *ende* heeft die cappetein die door opengesloten *ende* *is* hebben alsoe met stilheit het stadthuis ingecreegen ~~alwaer t' 's nachs~~ sonder eenige varder commocie *ende* hebben des ~~t'n's a~~ t' 's nachs met een vaendel gewaecht op 't stadthuis *ende* met het ander vaendel an den poorten *ende* boomen *ende* hebben alle avonden alsoe opgetrocken met 2 vaendelen totten 3 january 1610, daerna alle avonden met een vaendel totten 26 february *ende* van den 27 february begost men te waecken met 4 rotten, een aen die Kermerpoort, een aen die Geestpoort *ende* een aen die boom *ende* een rot op die Doelen. Nu alsoe *meester* Adriaen Antoniss. opten 30 december 1609 met cappeteins Graeff Jacobss, Adriaen van Veen *ende* *meester* Jacob van Tellegen nae Den Hage getrocken waren,

als hier vooren verhaelt is, *zijn* ten Hove verhoort geweest *ende* is bij die heere Staten goet gevonden dat zijluiden wederom nae huis souden reisen *ende* dat daer commissarisen souden gesonden werden om haer op alles te informeren ~~waret~~ met autorisacie om die beroerte te stillen *ende* burgerie met den raet in goede vrede *ende* eenicheyt te brengen. Sooe *zijn* wederom gereist *ende* haer rappoort gedaen aen die heer vroetscap *ende* scutterie, waermede die scutters *ende* burgers wat mede gestilt warden.

fol. 231

Een dach ofte 2 daernae sijn commissarisen gecomen opten [...] january 1610, wesenden op dingesdaechs t' 's avons *ende* hebben haer op 's anderendaechs die vroetscap doen vergaren *ende* hebben haer ~~alles~~ bij de vroetscap van alles geïnformeert *ende* die saecke wel verstaen hebbende, hebben sij een middel voorgewent om alle questie *ende* gescillen neder te leggen. Die middel was dat men die vroetscap diewelcke was 24 starck, dat men dieselffde soude voormeeren met sekere getal *van* persoonen *ende* dat schepenen die niet in die vroetscap waren, nu voortaan niet meer in die vroetscap souden compareren, 't welck bij die commissarisen om gevraech, gedaen wert, wert bij die meeste stemmen *van* die vroetscap *ende* scepenen die daer mede present waren, ofgeslagen, commissarisen siende wat middellen daer voorgeslagen warden, dat het tevoorgeeffs was, *zijn* wederom vertrocken nae Den Hage om rappoort te doen. Commissarisen vertrocken sijnde, is die vroetscap in aen 2 gedeelt *ende* wert d'eene partie genoempt bij die burgerie die matige vroetscap *ende* d'ander partie die partidige vroetscap. Opten 7 february *zijn* van weegen die matige vroetscap geconmitert om nae Den Hage te trecken Jacob Steenhuis, Jan Pieterss. Stoop, Pieter Jacobss., Bas van Teilingen *ende* Adriaen du Gardijn vanweegen die scutterie Aeriaen van Veen, Jan Pieterss. Hoochtwout, meester Floris van Teilingen *ende* cappetein Borrit Heindrickz., appoteecker, met 2 rotmeestets Jan Phillipss. *ende* Simon van Veen, *ende* die die van de partidige vroetscap genoempt warden Cornelis Mathijss., Schagen, Doedt Janss., Medenblick, Pieter Harmanss. *van* Partijn *ende* Jan Jan Doriaenss., Rijp, om elckx haer saecken *van* dieheere Staten te defenderen *ende* warden die saecke *van* die scutterie gejustificeert *ende* wert verstaen wat bij die scutterie gedaen was welgedaen te *zijn* niettegenstaende eenige *van* die partige vroetscap aen alle steden gereist waren om haer saecke te verschoonen.

[231v]

Diewijle nu dese partie in Den Hage waren besongieren, soe isser wat commosie gevallen onder die scutterie die willich waren om te waecken tegens diegeene die onwillich geweest hadden in 't optrecken *ende* noch onwillich bleven om te waecken, niettegenstaende bij burgermeesteren gelijcke bestemt was dat men alle die scutters soude laten waecken. Dan nae ick verstaen hebbe, werden de onwillge oftgeraen bij een van burgermeesteren soedat sij onwillich bleven *ende* waren omtrent sestich starck, waerover die scuttebroeders heure contentement naemen *ende* wart beslooten dat men die excecucie souden doen aen die onwillige, maer alsooe daer eenige goede persoonen waeren die daerin ten besten spraken om die burgerie in stilste te houden, hebben die scutterie versproken dat sij doch een dach ofte 2 wilden pasiente hebben alsooe die heere in Hage waren *ende* dat men *verhoopten* al van dach tot dach dat die heeren souden thuis comen, dat men alsdan die excecucie ordentelick mochten doen, 't welck geconsenteert wart maer alsoe die compste van die heeren wat lang vertoeffde *ende* *zijn* zij niet langer te stillen geweest *ende* hebben opten 16 february d'eerste excecucie gedaen t' 's avons nae die wacht opgetrocken, was, aen een Maerten Claess. Backer, woonende op die Oudegraft in **goliat**, dat dese excecucie op hem al een geschien was orsaecke dat hij wel woorden waeren tegens die scutters, seggende dat die scutter 't hart niet *ende*

souden hebben hem te excecueren *ende* vercoft daer gelt op ~~t welck~~ waerdoor die scutters seer heftich werden *ende* hebben die excecucie aen hem gedaen met v[1]liegende vaendel *ende* een dach ofte 2 daernaer sijn die scutters met die 4 vliegende vaendels getrocken *ende* alle hoecke van straten *ende* bruggen beset om het grau in stilte te houden *ende* hebben alsooe al die andere onwilligen mede geexcecuteert.

232

Die excecucie gedaen sijnde, *sijn* een dach ofte twee daernaer die heeren thuisgecomen met ~~eenige~~ 4 comissarissen om te sien oft men die tuist met gemak soudén mogen neergeleit werden, ~~40~~ wat middelen comissarissen woorden wenden, was al om niet, soedat opten february wederom een comossie geresen is om die scutters, soe dat eenige sijn geloopt in die herberge bij die commissarissen *ende* wilden die partidige vroescap *ende* raedt affgeset hebben waertegen commissarissen haer met alle redenen meenden ter vreden setten, maer wat sij spraken, 't was al om niet soe dat comissarissen baden dat zij ~~ee~~ 2 oft 3 dagen wilden pacientie hebben *ende* dat daer 2 van haer soudén nae Den Hage ~~soudén~~ trecken om die saeck ten hove aen te dienen *ende* beloven haer van alles goede contentement mede te brengen t welck geaccordeert werden, *ende* *sijn* alsoe 2 van die heere commissarissen nae de middach vertrocken nae Den Hage *ende* *sijn* op 't 20 t' 's avons wederom gecomen met volle procuratie *ende* hebben opten 22 february een geheele vroetscap *ende* raedt affgeset tot contentement van die meeste scutterie *ende* burgerie *ende* hebben opten 23 february nieuwe vroetscap *ende* raet gecoren, vroetscap soeckt folio 248 *verso* raet, vide folio 233.

233

[1610]

Den 23 februarij 1610 werden bij commissarissen gecoren tot schout, burgermeesteren, scheepenen, tresaurier dese navolgende personen.

Schout

Jacob Gerritsz Calff

Burgermeesteren

Jacob Willemsz Steenhuis

Aeriaen Maertensz Coetenburch

Jan Pietersz Stoop

Adriaen Heindrickx Rabbi [D: alii P. Jacobs van Tijlingen]

Scheepenen

Dirck Jacobsz van Eijck

Jan Gijsbertsz Paeu

Jacob Claesz seilmaer

Gerrit Jansz van der Niburch

Jan Meinertsz Groot coekebacker

Mr. Jacob van Teilingen

Dirck Jacobs buegel

Tresaurier

Willem Cornelisz Druijff [D: alii Pieter Claesz Zeilemaker]

Kerckmeesteren
Jacob Dierten houtcooper
Jan Jansz Rijp
Ijff Maertsz lakencoper

[233v]

[1610]

[W2:]

in dit jaer heeft die vroetscap vercregen dat zij haere ijgen vroetscappen moechten eligeren die sij met dubbelt getal uit het hoff mosten haelen.

234

[1611]

[W2:]

Op dit jaer heeft men op ten begost die Voormeer binnen die stadt te demmen.

[234v]

[1612]

[W2:]

Opten .. juny werden begost gedempt te werden het eiland in dit voormeer genaempt 'Het nieuwe Venegen'.

235

[1613]

[W2:]

In dit jaar 1613 opten 20 augusty begost men dat voors. eilant bij Nieuwe Venese die erven te verkopen om betimmert te werden voor die bierstekers *ende* was bij die vroetschap geresolveert dat op geen andere plaetsen in die stadt eenige biersteekers souden mogen woonen dan op dit eiland in de datter in 30 jaren geen veranderingen soude gemaect werden tot contentment van de biersteekers.

In dit selffde jaer worden die brug geleyt van 't nieuwe eylant neffens die Keyserstraet over.

[D:]

Anno 1613 is gestigt Sint Elisabeths Vrouwegasthuis of Vrouwe Elisabeths Gasthuis op 't **Lennaakt**.

236

[1615]

[W2:]

In dit jaer werden begonnen te maken die ~~ouwe~~ nieuwe binnen Vriesse poort daer die ouwe poort voor 't belech gestaen had.

[236v]

[1616]

In dit jaer is die buitenste Vriesse Poort begost te maken.

[D:]

27 may Anno 1626 is Willem de 2de geboren.

237

[1617]

[W2:]

In dit iaer 1618 is volmaectt geweest die nieuwe buitenste Vriesse Poort.

[W2:]

Den 10 october is die prins van Orangen, graef Mauricius, als gouverneur vant lant gecomen met sekere compagnie soldaten binnen Alcmaer en heeft al die vroetscap met burgemeesteren en scepenen van haren eet ontslagen en heeft die vroetscappen wel verandert. En heeft die selffde vroetscap die int iaer van tiene was gestelt op 27 persoonen gemaectt op 24 als van outs, ende dit door last van de Staten Generael, sonder voorweeten vanden Heere Staten van Hollant. Nieuwe raet siet folio 237 vroetscap folio 249verso.

[237v]

[1618]

[O:]

[in dit iaer 1619 op ten 6 marty zijn in de Grote Kerck een [gloo van] menichte van jongens die welcken lopende door die kerck want het zeer cout weer was ende maeckende groot remoer. Nemende het wagenten die **huisarmenmeesters** het broot mede halen om den armen uut te deelen, roepende dit is de Armeriaens wagen ende hebben sommige genomen van de conterremonstranten en de heb haer op die wagen geset ende soe gevoert ront om 't coer, want doe ter tijt een tvist geresen was tussen die predicanten d' een partie werden genaempt remonstranten, en de d' ander conterremonstranten. Die remonstranten worden genoend Arminianen ende d' andere Gomaristen en de alsoe tot Dordrecht gehouden werden een Sinodius nacionel zijnder eenige commissarisen geordonneert met Plantius

predicant van Amsterdam die welck ~~el~~ het classis van die contreremonstranten doen beroepen om die predicanten te examineren predicanten van den remonstranten die welcken int sacrastie vergaert waren, bevreest zijnde oft haer eenige leet mocht geschieden. Hebben burgermeesteren 's anderen daechs die kerck toe doen sluiten ende hebben publicatien gedaen dat niemant hem souden voervorden in die kerck te gaen. Alsoe wel zij daechs te voren in die kerck hadden geweest met een officier en schepenen ende het grau gebeden hadden te willen haer rust houden. Hebben 's morgens het grote portael opgelopen alwaer sekere wacht stont van burgermeesteren gestelt ende sij alsoe in de kerck gelopen, die predicanten die after door uut gelopen met die wacht ende is het grau mede in 't sacrasty gelopen daer en hebben daerin niet bedreven. Daer **lach een groote** vier aen daer hebben sij haer bij gewarnt, seggende het is seer cout wij weten nergens anders te lopen als in de groote kerck, want wij hebben turff nochte hout in huis. Burgermeesteren dit siende die hebben die vroetschap doen vergarent die welcke verstonden dat een van burgermeesteren soude trecken nae Den Haech aen zijn excelentie die prince van Orangie(n) om haer assisteren met sekere vandels soldaten, soe is die burgermeester Jan van der Niburch heen getrocke ende heeft met hem gebracht 4 compagnien van soldaten niet tegenstaende datter een vaendel scot[t]en te voren in die stadt lagen om soe het grau t'stillen 't welck wel met minder moeiten had connen beslecht worden, want het grau al in stilste was aleer hij wederom quam.

238

[W2:]?

In dit selffde iaer zijn cappeteinen van beide de Doelens met die aedel verandert bij de heere van Marquet ende andere commissarissen.

Opten 13 may 1619 is den heere avocaet vant lant geneampt Johan van Oldenbarnevelt hoe wel hij 't lant groote dienste gedaen had opentlick op 't hoff onthooft. Op den 18 mey voors. is-zijn die raetsheer Hogerbeets pensionarius van Leyden ende Huigo Grotius pensionarius van Rotterdam beijde gaer gebannen in eenige gevanckenisse ende haer goede geconvisqueert en de gebracht op 't huis te Loevestein.

Opten laesten juny 1619 zijn wederom alle die keeten ~~wederom~~ verbarnt die opten elffden juy 1605 verbranden ende zijn desen voors. keeten verbrant uut het vier dat gecomen is uut die selffde schuier daer 't anno 1605 uut quam.

[238v]

[1619]

[O:]

Op dit iaer 1619 worden begost te maken die bruch in die wal op 't ent van Luctich Oudorp. Op dit iaer 1620 werden die brug over die graft gemaect bij die Clapmolen om te gaen naer die Galchdijck ende nae Oudorp.

239

[1620]

[O:]

Op dit iaer heeft die vroetschap die vrijheijt laten benemen dat zij haer eijgen vroetscap mochten kiezen, soe dat zij dit bij dubbelt getal uut hoff moeten haelen.

Op dit iaer 1621 op ten zyn die lijnbaenen buyten den Nieuwelanderspoort in den nacht verbrant.

Op dit iaer 1621 was 't soe natte iaer dat men cost een hondert manden lange turff om 40 guldens ende een hondert mant Leitsse turff 35 gulden.

[240v]

[1623]

[O:]

Op dit jaer in december wat een duierte in't saet, dat men cost een sacke roge om 9 *gulden*, een sack tarv 10 en 12 *gulden*, een sacke garst 6 *gulden*, een roggenbroot van 12 pont 13 stuivers, in sommige steden 14½ stuivers, daer 't nochtans overal een vruchtbaer jaer had geweest.

[241v]

[1625]

[O:]

In dit jaer is die nieuwe sloot geschoten van Jan Boijes tot Alcaer, waer toe met die nieuwe sluis aen die Rekerdijck tusken Alcaer ende Huisvaert opdat die Waarderlander schuiten soude mogen binnendoor varen nae Alcaer.

243

[1628]

[O:]

Op dit jaer 1628 ~~coft men een hondert brouwaets sout voor 75 pont groot~~ ende een hondert wit sout **gaff. t'hondert** cost men om een duisent *ende* vijftich gulden, een sacke sout cost men om v gulden, x stuivers enden van inpost drie gulden seven stuivers en acht *penningen*. een hondert ~~wit sout g-u...~~ brouwaes sout **amen** om hondert en vijff en veertich pont groot

[243v]

[1629]

[O:]

Op den jaere *anno* 1629 den 8^e agosto is *de edele* Adriaen Cornelis Schaghen capeteyn van die oude schuitterrye binnen Alckmaer met sijn companyeg getrocken volgens het potent van die Edele Prinsse van Oorantj^e tot Mimweeghen. In't selve t'jaer den 22^e agosto is *de edele* jonckheer Thomas van Egmont vander Nieuburch capeteyn van die Jonge Doelen met sijn companyeg volgens het potent van die edele Prinsse van Oorange tot Aerdenburgh in Vlaenderen getrocken. In 't selve 't jaer den eersten september is *de edele* Willem Willemsz. Kessel, capeteyn van die Oude Doelen met sijn compantjieg getrocken nae Nimweeghen om het andere vaendel te verlossen

244

[1629]

Den 15 september Is Claes Pietersz. Seepsieder capeteyn van die Jonge Doelen met sijn vaendel volckxs getrocken nae Aerdenburgh in Vlaenderen om sijn confrater *de edele* Thomas van Egmont vander Nieuburch te verlossen.

245

[vanaf nu handschrift Simon Eikelenberg, met aanvullingen van Domis:]

258

[1656]

[D:]

Anno 1656 is de pest binnen Alkmaar geweest, zodat over de honderd doden 's weeks begraven zijn.

In dit jaar is bij goedvinde van de vroedschap is de Munnikesluys gemaakt.

258

[1658]

[D:]

Anno 1658 [met potlood later verbeterd in 6-12-1657] is de heerlijkheid van Schagen vercocht aan Georgius van Cats voor 236.000 *gulden* en namaals wederom vercocht aan de Graaf van D'Aultremont Warfuse voor 170.000 *gulden*.

262

[1664]

[D:]

Anno 1664 den 20 april is er een ligt gezien als een vuerpijl over de 7 provincien.

[263v]

[1667]

Anno 1667 is de Garenmarkt vernieuwt

267

[1674]

[D:]

Anno 1674 den 1 augustus is een groot onweder geweest, als bij menschen geheugen niet geweest is.

[267v]

[1675]

Anno 1675 is de zeedijk bij 't swarte kerkje bij Hoorn doorgebroken en 't water binnen zo hoog geweest, dat het binnen zowel als buiten ebden en vloeiden.

[275v]

[1691]

Anno 1691 is de Heerlijkheid van Petten en Nolmerban verkogt voor 15.000 *gulden* aan Gerard van Egmont van Nyenburg, burgermeester der stad van Alkmaar.

fol. 276

[1692]

Anno 1692 den 18 september is er een algemene aardbeving geweest tusschen 2 en 3 uuren met stil weer.

fol. ?

[1699]

Het vervolg te vinden in een ander boekje beginnende anno 1700, 24 december

fol. ?

Dit ongenummerde blad geeft aan, dat de "Lijst der Namen van de Vroedschappen Der Stad Alkmaar, Beginnende met Anno 1500", hierna begint.

